

Genderetikus újságírás és médiavállalati irányelvek kézikönyv és forrásgyűjtemény

2. kötet: **Gyakorlati útmutató**

Genderetikus újságírás és médiavállalati irányelvek

kézikönyv és forrásgyűjtemény

2. kötet: Gyakorlati útmutató

Szerkesztők

Sarah Macharia and Pamela Morinière

Olvasószerkesztő

Philip Lee

Szerzők

1. kötet

I **Miért szükséges a genderszempon?** *Ammu Joseph*

II **A gender napjaink újságírásában.** *Dr. Sarah Macharia*

III **Esettanulmányok**

1. A nemek megjelenítésének alapelvei a kanadai televíziózásban és rádiózásban. *Dr. Kathleen Cross*
2. A média genderetikai kódexe Tanzániában. *Gladness Munuo Hemedi*
3. A nemek egyenjogúságának láthatóbbá, hallhatóbbá tétele és hatásának erősítése. *Sabina Zaccaro*

2. kötet

A genderetikus újságírás alapelvei

1. Klímaváltozás. <i>Marcela Gabioud and Claudia Florentin</i>	4. Egészségügy: Szexuális és reproduktív egészség. <i>Marcela Gabioud and Claudia Florentin</i>	<i>Sharon Bhagwan Rolls</i>
2. Katasztrófák a hírekben. <i>Suvendrini Kakuchi</i>	5. A nők emberi jogai: emberkereskedelem. <i>Marcela Gabioud and Claudia Florentin</i>	7. Politika és kormányzás: női közsereplők. <i>Marcela Gabioud and Claudia Florentin</i>
3. Gazdasági hírek: Nők számokban. <i>Ammu Joseph</i>	6. Béke és biztonság.	8. Nők elleni erőszak: szexuális erőszak a hírekben <i>Mindy Ran</i>

Kutatási asszisztensek

Patty Eddu

Federica Caso

Támogatók

Anonim támogató, Hollandia

A World Association of Christian Communication (Keresztény Kommunikációs Világszövetség) www.waccglobal.org és a Nemzetközi Újságíró Szövetség (International Federation of Journalists, IFJ) www.ifj.org kiadványa.
2012

Tervezés: Brad Collicott

A kiadvány kereskedelmi célra vagy forrásként nem használható. A kiadványt megváltoztatni, átalakítani vagy továbbfejleszteni tilos. Használata és terjesztése csak a licenz-engedélyben foglaltak alapján lehetséges. A fenti kitételek a kiadvány rendeltetésszerű használatát és a felhasználó jogait nem befolyásolják.

Tartalom

Bevezetés	3
Útmutató a genderetikus tudósításokhoz	
1. Klímaváltozás	8
Kulcsfogalmak	8
Mintaelemzés.	9
Fókuszban: Klímaváltozás és gender.	11
Írányelvek tudósításokhoz: klímaváltozás	13
Felhasznált irodalom és további források	14
2. Katasztrófa tudósítások.	15
Mintaelemzés.	15
Fókuszban: katasztrófatudósítás genderszemszögből – az újságíró személyes élménye	17
Írányelvek tudósításokhoz: katasztrófák	19
Felhasznált irodalom és további források	20
3. Gazdasági hírek	21
Mintaelemzés.	21
Fókuszban: Női munka a nem-szervezett szektorban.	24
Írányelvek tudósításokhoz: gazdasági témák	27
Felhasznált irodalom és további források	29
4. Egészségügy: szexuális és reprodukív egészség	30
Mintaelemzés.	30
Fókuszban: hogyan közvetítheti az újságírás a befogadást és a sokszínűséget?	32
Írányelvek tudósításokhoz: szexuális és reprodukív egészség, beleértve az önkéntes terhesség-megszakítást	34
Felhasznált irodalom és további források	36

Genderetikus újságírás és médiavállalati irányelvek

kézikönyv és forrásgyűjtemény

2. kötet: Gyakorlati útmutató

5. A nők emberi jogai: emberkereskedelem	37
Kulcsfogalmak	37
Mintaelemzés.	38
Írányelvek tudósításokhoz: nők emberi jogai, emberkereskedelem .	40
Felhasznált irodalom és további források	42
6. Béke és nemzetbiztonság	43
Mintaelemzés.	43
Fókuszban: mit tanulhatunk a feminista médiától?.	46
Írányelvek tudósításokhoz: béke és nemzetbiztonság	48
Felhasznált irodalom és további források	49
7. Politika és kormányzás: női köztisztviselők	50
Mintaelemzés.	50
Fókuszban: a női kormányzati tisztviselők ábrázolása a médiában – tények, trendek és hatások	53
Írányelvek tudósításokhoz: politika és kormányzás	54
Felhasznált irodalom és további források	55
8. Nők elleni erőszak: tudósítások a szexuális erőszakról	56
Mintaelemzés.	56
Fókuszban: a nők elleni erőszak ábrázolásának kihívásai	58
Írányelvek tudósításokhoz: nők elleni (szexuális) erőszak	59
Felhasznált irodalom és további források	61
Források	63

Bevezetés

Ez a kézikönyv a Keresztény Kommunikációs Világszövetség (World Association of Christian Communication, WACC) és Nemzetközi Újságíró Szövetség (International Federation of Journalists, IFJ) együttműködéséből született azzal a céllal, hogy a nemek hírmédiában való egyenlőtlen megjelenítésén javítson.

Nem történt lényeges előrelépés az 1995-ös Pekingi Cselekvési Terv elfogadása óta, amelyben a IV. női világkonferencia szorgalmazta, hogy a média jobban figyeljen a nemek egyenlőségére és önszabályozó mechanizmusokkal biztosítsa a nemi előítéletek kiküszöbölését a médiában. Kutatások, mint például Globális Médiafigyelő Projekt (Global Media Monitoring Project, GMMP)¹ kimutatták, hogy a hírekben a nők még mindig marginális szerepet töltenek be. 2010-ben a GMMP vizsgálatai szerint a hírekben hallható, látható vagy megszólaló személyeknek mindössze 24%-a volt nő.

Az IFJ azért indította az Etikus Újságírás Kezdeményezés (Ethical Journalism Initiative)² programot, hogy szembeszálljon a híradásokban változatlanul megjelenő diszkriminációval és emlékeztesse a újságírókat szakmájuk etikai alapelveire.

Az IFJ megállapította, hogy a szenzációhajhászás és a sztereotípiák kerülésével, a tények gondos ellenőrzésével, az etikai normák betartásával, a független média-önszabályozó testületek megerősítésével fenntartható az újságírás minősége és megőrizhető a lakosság bizalma az újságírás iránt. A nemek korrekt megjelenítése egyike azoknak a kérdéseknek, amelyek prioritást élveznek, ha a média valóság-hű módon akarja tükrözni a nők társadalomban betöltött szerepét. Nem szabad megfeledkeznünk az egyre szélesebb körben használt közösségi médiáról, a blogokról és az online hírközlés fejlődéséről sem. Számos példa bizonyítja a genderkérdések gyakran inkorrekt és pontatlan bemutatását, és igen kevés olyan kezdeményezés létezik, amelyek célja etikai normák kidolgozása, illetve az igazságtalan és idejétmúlt sztereotípiák elkerülése.

Ez a kézikönyv igyekszik megoldást kínálni arra, hogyan lehet kiküszöbölni a nemek hírmédiában való megjelenésében tapasztalható jelentős eltéréseket és a média-önszabályozó testületek mit tehetnek a nemi előítéletek felszámolásáért. A kézikönyv két kötetből áll, melyek egymástól függetlenül is olvashatóak.

Az 1. kötet a nemi szerepekre, a médiára és a szakmai etikai normákra vonatkozó elméleti kérdéseket taglalja, míg a *2. kötet* tematikus bontásban vázol fel genderetikai újságírói irányelveket. Miért alapvető a genderetika a hivatásos

---

1. A GMM egy követéses kutatási projekt és érdekérvényesítő kezdeményezés a nemek hírmédiában való megjelenésével kapcsolatban, amelyet globális szinten a WACC koordinál. 1995 óta öt éves ciklusokban megadott indikátorok szerint kutatást végeznek, hogy megállapítsák, változott-e a nemek megjelenítése a kiválasztott médiatartalmakban. A negyedik kutatási ciklusban, 2010-ben, 108 országból gyűjtöttek adatokat. A kutatási eredmények elérhetők a http://www.whomakesthenews.org/images/stories/website/gmmp_reports/2010/global/gmmp_global_report_en.pdf honlapon

2. <http://ethicaljournalisminitiative.org/en>

újságírás számára egy demokratikus társadalomban? Mi a hatása annak, ha egy hírt genderszemszögből közelítünk meg? Hogyan jelennek meg a nemek ma a világ hírmédiájában, és hogyan változott mindez 1995 óta? Mennyiben írják elő az újságírói etikai normák a gendertémák integrálását az újságírói gyakorlatba? Ilyen és ehhez hasonló kérdésekre ad választ az 1. kötet, amely a nemi szerepek, a média és a szakmai etika elméleti kérdéseit tárgyalja. Ebben a kötetben esettanulmányokat is olvashatunk arról, hogyan sikerült elfogadni és gyakorlatba átültetni a genderközpontú média-irányelveket két országban – Kanadában és Tanzániában. A harmadik esettanulmány az Inter-Press Service úttörő jellegű kezdeményezésének tapasztalatait összegzi, amely az ENSZ millenniumi fejlesztési céljainak harmadik pontjával összhangban közölt történeteket a nemek esélyegyenlőségéről és a nők felemelkedéséről. Minden esettanulmány folyamatokon keresztül mutatja be a tanulságokat. Az 1. kötetet elsősorban a média döntéshozóinak ajánljuk, valamint olyan civil szereplőknek, akik szeretnék a médiában genderre vonatkozó irányelveket elfogadtatni, vagy a meglevőkön javítani.

A 2. kötet a média gyakorló szakembereit célozza meg – újságírókat, riportereket, szerkesztőket – valamint médiaoktatókat és olyan civil szervezeteket, amelyek gender szempontú médiafigyeléssel foglalkoznak. A kötet gyakorlati útmutatást nyújt a genderetikus újságíráshoz nyolc témakörben: klímaváltozás; katasztrófák; gazdasági hírek (a nők számokban); szexuális és reprodukció egészség; emberkereskedelem; béke és biztonság; politikai hírek (női közszereplők) és szexuális erőszak. Melyek a klímaváltozás genderszemponjtjai, amelyeket az újságírónak figyelembe kell vennie a téma taglalásakor? A gazdasági hírek látszólag nemsemlegesek – hogyan lehet genderszemponjtól megközelíteni őket? Milyen gyakori csapdákat érdemes elkerülni, amikor valaki női közszereplőkről ír? Hogyan integrálható a genderperspektíva a szexualitás és reprodukció témájába? Milyen tényezőket szükséges mérlegelni a nők elleni erőszak témájának feldolgozása során? Ilyen és hasonló kérdésekre adnak választ az irányelvek. Ezek adaptálhatók különböző társadalmi közegekre, a bennük megjelenő alapelvek pedig alkalmazhatók arra, hogy a hírek más területein is genderetikus normákat alakítsunk ki.

Ezen a tankönyvön számos gender- és médiszakértő dolgozott Afrikából, Ázsiából, Közép- és Dél-Amerikából, Európából, Észak-Amerikából és Óceániából: újságírók, oktatók vagy kutatók – mind elkötelezettek az iránt, hogy a genderetikai szempontokat az újságírói gyakorlat szerves részévé tegyék. Ezúton szeretnénk köszönetet mondani azoknak a szakértőknek, akik a könyv egyes fejezeteit írták és véleményükkel segítették: Dr. Kathleen Cross (Kanada), Marcela Gabioud (Argentína), Prof. Maximiliano Guzman (Puerto Rico), Claudia

Florentin (Argentína), Gladness Munuo Hemedi (Tanzánia), Ammu Joseph (India), Suvendrini Kakuchi (Japán), Mindy Ran (Hollandia), Sharon Bhagwan Rolls (Fidzsi-szigetek) és Sabina Zaccaro (Olaszország). Köszönetet mondunk továbbá az ecuadori Grupo de Apoyo al Movimiento de Mujeres del Azuay (GAMMA) csoportnak, amely partnerünk volt a kutatásban.

Számos média-irányelv és újságírói etikai kódex tiltja a nemi alapú diszkriminációt. Ez a kötet nem kívánja felülírni ezeket. Sokkal inkább az a cél, hogy ahol még ilyen nem létezik, gyakorlati útmutatót kínáljon újságíróknak, a média szakmai, önszabályozó szervezeteinek, újságíró-szervezeteknek és munkaadóknak, hogyan erősítsék a nők megjelenését a médiatartalmakban, javítsák a nemek egyensúlyát az újságírók körében, miként ösztönözzék a párbeszédet a médiavállalatoknál és az önszabályozó testületekben, a civil szervezetekkel. A nemek megjelenítése nem csak a nők ügye. A nemek korrekt és etikus megjelenítése csak akkor sikerülhet, ha azt a szerkesztőségekben és azokon kívül mindenki fontosnak tartja. Az újságíróknak, a fotóriportereknek, hírszerkesztőknek, operatőröknek, karikaturistáknak, munkaadóknak, önszabályozó szervezeteknek, újságíró iskoláknak, újságíró szervezeteknek és szakszervezeteknek egyaránt szerepük van abban, hogy a média valóságghűen tükrözze a társadalmat. A civil társadalmi szervezetek is segíthetik ezt a folyamatot médiafigyeléssel és azzal, hogy párbeszédet és pozitív partneri viszonyt alakítsanak ki a médiával.

A média tartalom-előállítási környezetét számos strukturális, ideológiai és gyakorlati probléma befolyásolja, amelyek összeadódva oda vezetnek, hogy a nemek aránytalanul jelennek meg a híradásokban. Fontos tehát olyan genderkultúrát kialakítani a médiában, amelynek segítségével enyhíthető a nőkről és a férfiakról, illetve a két nem kapcsolatáról készített tartalom közvéleményre gyakorolt hatása. Az alapelvek elfogadása és az etikai kódexek genderszemponitú megerősítése csak az első lépések. Fontos odafigyelni az esélyegyenlőséget biztosító, transzparens alkalmazási politikára, a minden dolgozóra kiterjedő (a munkaadó által fizetett) továbbképzésekre, és a fejlődés folyamatos monitorozására.

Pamela Morinière
IFJ

Sarah Macharia, Ph.D.
WACC

Útmutató a genderetikus tudósításokhoz

1. Klímaváltozás

A legtöbb megfigyelő tudományos tényként fogadja el a klímaváltozást. Az üvegházhatású gázok, mint a széndioxid, metán, nitrogén-oxidok és hasonlók koncentrációjának növekedése befolyásolja az atmoszférát, és a sarki jégtakarók és gleccserek ijesztő mértékű csökkenéséhez, az óceánok felmelegedéséhez, a tengerszint emelkedéséhez és az óceánok savasodásához vezet. További hatásai az aszályok, árvizek és az atmoszférában bekövetkező változások.

Ugyanakkor a klímaváltozás és következményei viszonylag új téma a tömegtájékoztatásban, és az erről szóló híradások gyakran a tudományos magyarázatokra koncentrálnak. Ezzel szemben hasznos és újszerű megközelítés lehet olyan esetek feltárása, amelyek résztvevői saját bőrükön tapasztalják a klímaváltozást, és az ő történeteik elmondása. Fontos azonban felismerni, hogy a nők másképp élik meg a globális klímaváltozást, mint a férfiak.

Az ENSZ Fejlesztési Programjának (UNDP) 2007-es jelentése (Human Development Report) kimutatta, hogy a nőket különösen nagy mértékben érinti a klímaváltozás, mivel ők alkotják a világ szegényeinek nagy részét, és így kevesebb eszközük van arra, hogy enyhítsék a klímaváltozás életükre gyakorolt hatását. Ezen felül a klímaváltozás hatásai közé tartozik az is, hogy – minden kultúrában – felerősíti a nemek közti egyenlőtlenségeket.

Egyértelmű, hogy a klímaváltozás nem minden embert egyformán érint. Fontos tehát felderíteni a különbségeket, láthatóvá tenni a leginkább érintett csoportokat, és az ő szemszögükből mutatni be a történetüket.

“A nők, történetileg meghatározott hátrányaik miatt – javakhoz való korlátozottabb hozzáférés, jogi hátrányok, döntéshozatalból való kizárás – sérülékenyebbek a klímaváltozással szemben. Ennek a sérülékenységnek a mértéke kultúránként változik ... De a klímaváltozás jellemzően felerősíti a nemek között fennálló egyenlőtlenségeket”.

UNDP Human Development Report 2007/2008

Kulcsfogalmak

Klíma-igazságosság (climate justice): célja, hogy enyhítse a klímaváltozás okozta egyenlőtlen terheket, és hogy átalakítsa az egyenlőtlenséget okozó társadalmi viszonyokat, különös tekintettel azokra a gazdasági, politikai és ökológiai viszonyokra, amelyek különböző sérülékeny csoportok, pl. az őslakos népségek, a nők és mások kirekesztéséhez, szegénységéhez és marginalizációjához vezetnek. A klímaváltozással kapcsolatos nemzetközi megállapodások nagy része nem veszi figyelembe a genderszemponatot, ezért fontos ezt is beemlíteni. A nemi szempontú igazságosság elvét nemcsak a klímaváltozással kapcsolatos diskurzusoknak és politikai döntéseknek kell figyelembe vennie, hanem a tömegtájékoztatásnak is.

Gender (társadalmi nem): a „gender” a nők és férfiak által betöltött társadalmi szerepeket, illetve nők és férfiak viszonyát jelenti. Ennek része például az, hogy adott kultúrában milyen feladatokat látnak el férfiak és nők. A biológiai nemtől eltérően a társadalmi nemi szerepek társadalmilag

---

1. Global Climate Change, <http://cambioclimaticoglobal.com>.

meghatározottak, és különbözhetnek földrajzi helytől és társadalmi környezettől függően. A nemek egyenlőségén azt értjük, hogy férfiak és nők igazságos és azonos mértékben férhessenek hozzá a különböző javakhoz, lehetőségekhez és jogokhoz. A nemek egyenlőtlensége esetén általában a gyereklányok és asszonyok gyereklányazok, akik hátrányba kerülnek: kirekesztődnek a politikai döntéshozatalból, és kisebb mértékben férnek hozzá gazdasági és társadalmi javakhoz.

Sérülékenység: a „sérülékenység” azt jelenti, hogy adott személyek mennyire vannak kitéve külső veszélyeknek, megpróbáltatásoknak és stressznek, illetve mennyire tudnak ezekkel megbirkózni, és hatásaikon túltenni magukat. A sérülékenység évszakoktól, illetve életszakaszoktól függően változhat. Adott közösség különböző csoportjaiban vagy adott háztartás különböző tagjai számára is különböző lehet, társadalmi osztálytól vagy megélhetési tevékenységtől függően. Stresszhelyzetekben az emberek különböző küzdési stratégiák közül választanak, ám a nagyon szegény rétegek esetében általában kevesebb és kevésbé hatékony stratégia áll rendelkezésre.²

Mintaelemzés

Olvassuk el az alábbi híradást.

Cím:	“A klímaváltozás okozta az aszályt”
Szerző:	Josué Rodríguez
Megjelent:	Vanguardia (online portál, Mexikó) http://www.vanguardia.com.mx/causacambioclimaticosequia-1203316.html
Dátum:	2012. január 25.

PIEDRAS NEGRAS, COAHUILA. A Coahuila különböző régióiban tapasztalt csapadék- és hőmérséklet-változásokat az egész bolygót érintő klímaváltozás okozza, állítja Josefina Sánchez Ponce környezetvédő. Azt mondja, hogy bár valóban nem tudunk még mindent az atmoszféra átalakulásáról, hatásait már érezte Coahuilában, például tornádók vagy pusztító viharok formájában, amelyek során baseball-labda méretű jégdarabok hullottak az égből.

Sánchez Ponce szerint a Saltillo vidékén tapasztalt esőzés új jelenség, a múltban nem fordult elő. Hasonló a helyzet a központi, sivatagi, délkeleti, északi és széntermelő régiókban is: időnként hatalmas zivatarok okoznak áradásokat, míg máskor súlyos szárazság köszönt be, amely tönkreteszi a mezőgazdaságot.

Emlékei szerint régebben az esős időszak hosszabb ideig tartott, de az utóbbi években lerövidült; korábban a telek is hidegebbek voltak, mint most – és ez rendkívül aggasztó.

Sánchez Ponce elmondja, hogy a jelentések szerint az időjárás megváltozása negatív hatással volt az ország északi vidékein termesztett takarmánynövényekre, amelyeknek nincs elég idejük alkalmazkodni,

2. Az ENSZ Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Világszervezete (FAO), <ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/010/a1395s/a1395s00.pdf>.

különösen télen, amikor ezen a vidéken a talaj kevésbé alkalmas növénytermesztésre.

- – *Mexikó egyik nagy vesztesége, hogy a klímaváltozás hatására csökken a biodiverzitás. Több faj más vidékekre vándorol, azok pedig, amelyek ezt nem tudják megtenni, egyszerűen eltűnnek – véli Sánchez Ponce.*

A Mexikói Meteorológiai Szolgálat szerint a már most is súlyos aszály még fokozódni fog az ország északi részén a klímaváltozás következtében.

Sánchez Ponce szerint arra is számítani kell, hogy a tenger szintje is emelkedni fog majd, elsősorban a Mexikói-öbölben, ami a lakott területekre is súlyos veszélyt jelenthet.

(...)

Elemzés

Ez az újságcikk egy olyan problémát dolgoz fel, amely az egész régióra jellemző. Noha az újságíró végig megmarad a helyi problémák tárgyalásánál, fókuszra korlátozott marad; cikke több információt nyújtana, ha szót ejtett volna arról is, hogyan befolyásolja a klímaváltozás és a vízrendszerek a Mexikó ezen régiójában élő emberek életét.

A mezőgazdaságot megemlíti ugyan, de nem történik utalás a mezőgazdasági tevékenységet végző emberekre, vagyis hogy a nők és férfiak hány százaléka dolgozik ebben az ágazatban, hogyan hat rájuk az aszály, és ezek a változások hogyan alakítják át mindennapi életüket, társadalmi és családi szerepeiket rövid és hosszú távon. A cikk például megemlíti, hogy a klímaváltozás hatásai már régóta érezhetők. Nem lenne meglepő, ha a helyi lakosság egy része elvándorlást fontolgatna vagy már el is vándorolt volna a változások, illetve megélhetési forrásaik megszűnése miatt. Ez viszont vélhetően befolyásolja a gyereklányok és asszonyok családi és társadalmi környezetét. Az olvasó bizonyára jobban megértené a problémát, ha az újságíró felvázolta volna a régió történeti hátterét.

A cikk ugyan említi a biodiverzitás csökkenését, de nem vizsgálja meg, milyen hatással lehet ez a legsérülékenyebb helyi közösségekre, amelyek a leginkább függenek a természeti erőforrásoktól.

Egy ilyen egyszerű újságcikk is feltárhat rejtett történeteket és ezáltal kiegyensúlyozottabb információhoz vezethet. Az ilyen hírek behozhatnak a médiába ritkán tárgyalt témákat, amelyek ugyanakkor létfontosságúak egy igazságosabb társadalom kialakításához.

Átgondolandó kérdések

1. Miben különbözik a klímaváltozás különböző megjelenési formáinak, mint pl. az aszálynak vagy az árvizeknek a férfiakra és a nőkre gyakorolt hatása?
2. Milyen tényezők befolyásolják egyes egyének vagy csoportok sérülékenységét, illetve alkalmazkodó készségét?
3. Miben különbözik a nők és férfiak alkalmazkodása az időjárás változásaihoz és az extrém természeti viszonyokhoz?
4. Hogyan változnak a nemi szerepek az időjárási körülmények változásával?

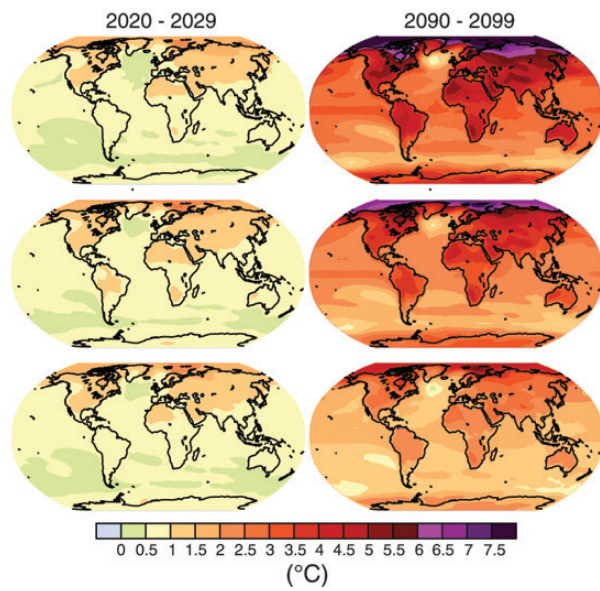
5. Speciális fókusz: klímaváltozás és gender

Hogy megértsük a klímaváltozás különböző hatását a nőkre és a férfiakra, fontos belegondolni az alábbi kérdésekbe.

- Hagyományosan a nők felelőssége a gondoskodás a családjuk és közösségük tagjairól. Így tehát ha a klímaváltozás következtében természeti katasztrófa sújtja a vidéküket, nekik kevesebb lehetőségük van elmenekülni. Egyes kultúrák korlátozzák a nők szabad mozgását és az otthon falain kívül végzett tevékenységeit – mindkettő létfontosságú lehet egy katasztrófa túléléséhez.
- A katasztrófák után bekövetkező áttelepítések gyakran nagyobb távolságot jelentenek a létfontosságú természeti erőforrásoktól, ami jelentősen megnehezíti a nők mindennapi feladatait. A gyereklányok és nők gyakran arra kényszerülnek, hogy félbehagyják vagy elhalasszák iskoláikat vagy képzésüket, ez pedig jövőbeni lehetőségeiket szűkíti le.
- Dokumentált tény, hogy a menekülttáborokban és ideiglenes menedékházakban, ahová egy-egy természeti katasztrófa után kényszerülnek, a nők jobban ki vannak téve a családon belüli és szexuális erőszaknak.
- A klímaváltozás miatti migráció nehéz helyzetbe hozza a szegénységben élő nőket, akik gyakran családfői szerepet is ellátnak. A nőket a férfiaknál súlyosabban megterheli, ha megélhetési források hiánya miatt elvándorolni kényszerülnek, miközben a családtagjaikról való gondoskodás is az ő vállukon nyugszik.
- Amikor a klímaváltozás élelmiszerhiányt okoz, a világ egyes részein a gyereklányok korábban mennek férjhez, ugyanis szüleik eladják őket a leendő férjnek.
- A vízkutatás és vízhozam, amely kulcsfontosságú az egész közösség túléléséhez, hagyományosan női feladat. A vízhiány tehát megnöveli a nők terheit. Ha messzebb kerülnek a vízforrások, a nők egészségi állapota általában leromlik és a gyereklányok iskolalátogatásának mértéke jelentősen csökken.
- A megfelelő táplálkozásnak meghatározó szerepe lehet abban, hogy az egyén képes-e túlélni egy természeti katasztrófát. A nők gyakrabban szenvednek alultápláltságtól, mint a férfiak. Amikor nincs elég enni való, a nők először gyermekeiket és családtagjaikat próbálják jóllaktatni, saját táplálkozásuk és egészségük rovására.
- A gyengébb egészségi állapot megkönnyíti a fertőző betegségek terjedését, illetve nőgyógyászati panaszokat okozhat.
- Mivel a nők fontos szerepet töltenek be az élelmiszer-termelésben, a globális klímaváltozás mezőgazdaságra gyakorolt hatásai súlyosan érintik őket. A Föld élelmiszereinek nagy részét nők állítják elő, takarítják be és készítik el. Nők végzik a helyi élelmiszer-termelés 75%-át Szubszaharai Afrikában, 65%-át Ázsiában és 45%-át Latin-Amerikában.³

3. Lásd az ENSZ Élelmiszerügyi és Mezőgazdasági Világszervezetének (FAO) videóját: „Closing the gap between men and women in agriculture”. <http://www.youtube.com/watch?v=mpKF6e8k8MM>

Előrejelzés a globális felmelegedés mértékéről

Irányelvek tudósításokhoz: klímaváltozás

1. Kerüljük az általánosítást, amikor a klímaváltozás hatásairól és következményeiről tudósítunk. Ehelyett azonosítsuk be a sérülékenyebb és kevésbé sérülékeny közösségeket és csoportokat.
2. Jelöljük meg és részletezzük azokat a körülményeket, amelyek a nőket sérülékenyebbé teszik a globális klímaváltozás hatásaival szemben.
3. Helyes és fontos, ha „különlegesen sérülékeny közösségek”-ről beszélünk, és egyértelműen azonosítjuk ezeket.
4. Említsük meg azokat a gazdasági tevékenységeket és természeti erőforrásokat, amelyekhez a környezeti jelenség által érintett területen a nők hozzáférhetnek. Ezáltal könnyebben leírhatjuk, hogyan befolyásolják ezek a jelenségek a nők életminőségét.
5. Keressük meg a rejtett vagy kevésbé látható információkat. Vizsgáljuk őket kontextusukban. Ha a klímaváltozás hatására erőszak, szegénység, alacsony iskolázottság vagy migráció tapasztalható valahol (pl. ha egy jelentős árvíz miatt a nők kénytelenek elvándorolni vagy olyan helyre költözni, ahol helyzetük rosszabbodhat), ezt fontos kiemelni. Ha megmutatjuk az ok-okozati összefüggéseket, írásunk többdimenziós és informatívabb lesz.
6. Fontoljuk meg, mielőtt a klímaváltozás hatásainak áldozatait név szerint említjük vagy képileg megjelenítjük. Egy tragédia bemutatásakor is kötelességünk a magánélethez való jog tiszteletben tartása és a nők, gyerekek és más sérülékeny személyek védelme.
7. Készítsünk változatos listát a meginterjúvolandó személyekről, szakértőkről és másokról egyaránt. Az újságírók gyakrabban kérnek szakértői véleményt férfiaktól, de a nőket jobban érintő kérdésekben a női interjúalanyok értékes információt és szempontokat szolgáltathatnak.
8. Amikor a klímaváltozás és az egészségügyi témák kapcsolatáról írunk, fontos láthatóvá tenni a nők és gyerekek helyzetét anélkül, hogy általánosításokba bocsátkoznánk. A szexuális és reprodukív egészséggel kapcsolatos problémák különösen fontosak, hiszen következményeik a jelenre és jövőre egyaránt hatással vannak.
9. Ismerjük el a nők szerepét a politikai döntéshozatalban és az olyan kezdeményezésekben, amelyek a klímaváltozás hatásainak csökkentésére vagy ezekhez a hatásokhoz való alkalmazkodásra irányulnak.
10. Hivatkozzunk azokra a helyi, regionális és nemzetközi jogi keretekre, amelyek a nők védelmét szolgálják. Ilyen például a nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés minden formájának kiküszöböléséről szóló (CEDAW) egyezmény.
11. Amennyire lehetséges, mutassuk be helyi és országos szintű konkrét tapasztalatait olyan nőknek, akiknek befolyásuk van a klímaváltozással kapcsolatos döntésekre, a kockázatcsökkentésre vagy akciótervekre.

---

4. <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/text/econvention.htm>

Felhasznált irodalom és további források

Climate Justice Now. <http://www.climate-justice-now.org/es/>.

Climate Justice. <http://www.fundaexpresion.org/Espa/docsmujeres/GenderCC%20-%20Quienes%20Somos.pdf>.

Food and Agriculture Organization of The United Nations (FAO). <ftp://ftp.fao.org>.

———. Gender and climate change research in agriculture and food security for rural development, Training Guide, The CGIAR Research Program on Climate Change, Agriculture and FAO, 2012.

Gender and climate change. Copenhagen: Nordic Council of Ministers, 2009. <http://www.equalclimate.org/filestore/Pdf/DeskstudyGenderandccreport.pdf>.

Global Climate Change. <http://cambioclimaticoglobal.com/english/>.

Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). <http://www.ipcc.ch/index.htm>.

ISIS International. Gender and climate change: Toolkit for women on climate change. Quezon city: ISIS International, 2012.

London School of Economics and Political Science, University of London. <http://www.lse.ac.uk/collections/pressAndInformationOffice/newsAndEvents/archives/2006/WomenAndNaturalDisasters.htm>.

Madre (NGO). <http://www.madre.org/articles/int/climatechange.html>.

Revista Mirada Global, Women and climate change. http://miradaglobal.com/index.php?option=com_content&view=article&id=837:mujer-y-cambio-climatico&catid=32:ecologia&Itemid=36&lang=es.

United Nations WomenWatch. Fact sheet, Women, gender equality and climate change. UN WomenWatch, 2009. http://www.un.org/womenwatch/feature/climate_change/downloads/Women_and_Climate_Change_Factsheet.pdf.

United Nations. Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, United Nations, 1979. <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/>.

2. Katasztrófatudósítások

A természeti katasztrófákról szóló híradások ma már nem egy rövid bekezdésre korlátozódnak, amely statisztikát közöl az áldozatok számáról vagy az anyagi veszteségekről. Napjainkban ezek a történetek címlapra kerülnek, és a média agresszívan propagálja őket – a közelmúltban ilyen volt az Indiai-óceáni cunami (2004. december), a Katrina hurrikán az Egyesült Államokban (2005. augusztus) és a japáni hármass tragédia, amikor a földrengést, szökőár és nukleáris katasztrófa követte (2011. március). Ezek a katasztrófák és következményeik számos híradást generáltak a médiában, amelyek túlmennek a statisztikákon. Ahogy növekszik a pusztító katasztrófák száma, a média egyre inkább foglalkozik politikai, gazdasági és társadalmi közegükkel is. Sőt, az újságírók által közzétett információk a pusztításról, kockázatcsökkentésről és -kezelésről fontos szerepet játszanak a katasztrófakezelési stratégiákban.

A katasztrófatudósítás célja a helyreállítás és a kockázatcsökkentés, ezek megvalósíthatók, ha összhangba hozzák őket az országos szintű fejlesztési célokkal. Az újságíró könnyebben elérheti ezt, ha megszólaltatja a katasztrófa túlélőit, hiszen ők első kézből számolhatnak be a szenvedésről, a pusztításról és az azt követő hősiességéről és helyreállításról. Az ilyen tudósítások nemcsak a pusztítás döbbenetét közvetítik, hanem az emberi akaraterő diadalát is. Az ilyen tapasztalatok dokumentálása megteremti azt a kontextust, amely segít megérteni a katasztrófa hatását az emberek életére. Ha ezeket a célokat tartjuk szem előtt, tudósításunk nemcsak eljuttatja a tragédia hírét a világ felé, hanem elősegíti a támogatást és a megértést.

Mintaelemzés

Olvassuk el az alábbi híradást

Cím:	“Segítség a katasztrófa sújtotta övezetben bántalmazott nőknek”
Szerző:	Rob Gilhooly
Megjelent:	Japan Times- Japán vezető napilapja. http://www.japantimes.co.jp/text/fl20111001a1.html
Dátum:	1 January, 2011. január 1.

SENDAI – Első pillantásra egyszerű kézzel masszázsnak tűnik. Egy menedékhely egyik sarkában a Miyagi prefektúra-beli Onagawában, a Miyagi-Jonet NPO tagjai próbálják oldani a katasztrófa női túlélőiben felgyülemlett feszültséget.

1. “Survivor” is used throughout this kit to convey the agency of those who are enduring or have overcome difficult situations. Rather than being merely passive “victims” as they are often portrayed, “survivor” draws attention to individuals, groups and particularly women undergoing difficulties or different forms of oppression who actively take steps to change their circumstances.

A menedékhely lakói azonban nem tudják, hogy a segítők egyike egy ügyvéd, aki nők elleni bűncselekményekre, köztük szexuális zaklatásra és családon belüli erőszakra szakosodott.

– Egy megértő hallgató és egy gyöngéd érintés szívszorító vallomásokat hozhat elő emberekből – mondja Yuko Kusano, a Miyagi-Jonet egyik alapítója (a szervezet teljes neve Miyagi Nők Rehabilitációját Segítő Hálózat).

– Sok nő számol be arról, hogy amikor már épp elkezdene magához térni a márciusi traumatikus események után a gyászból és a túlélői büntudatból, újabb pokol vár rá – mondja Kusano.

Ebben az új pokolban a szexuális visszaélések, zaklatás, sőt nemi erőszak ismételt kínjait kell átélniük, teszi hozzá.

Egy húszas éveiben járó, Miyagi prefektúra-beli nő, aki a szökőárban elvesztette otthonát és családját, kénytelen volt többször is új menedékhelyre költözni a szexuális zaklatás, fizikai és lelki erőszak és fenyegető zaklatás miatt, mondja Kusano.

– A menedékhely egyes lakói például rátörtek a fürdőszobában fürdés közben. Ekkor másik menedékhelyre költözött, de sajnos szenvedése itt is folytatódott. Az elszennvedett traumák miatt a nő végül kénytelen volt szülővárosából, Ishinomakiból Kyotóba költözni.

Egy harmincas éveiben járó nő viszont férjétől szenvedett el fizikai erőszakot, szintén egy ishinomaki-beli menedékhelyen.

A párnak egy idő után sikerült egy önálló ideiglenes otthont kapnia. Itt, távol a menedékhely közösségétől, a bántalmazás súlyosbodott. Kusano elmondja: a nő könyörgött a helyi hatóságoknak, hogy hadd mehessen vissza a menedékhelyre.

– Mint sok más nő a menedékhelyeken és ideiglenes szállásokon, ő is az életéért rettegett – mondja, hozzátéve, hogy a Jonet ügyvédje segítségével az asszony végül megindította a válópert. – Segítség nélkül a helyzetük nem fog jobbra fordulni.

A Miyagi-Jonet-et a március 11-i földrengést és szökőárt követően alapította Kusano és Setsuko Yahata, akik egy már meglevő Sendai-i nonprofit egyesület tagjai; ez a szervezet orvosokból, nővérekből és egyéb egészségügyi szakemberekből áll és a családon belüli erőszak áldozatainak nyújt segítséget. (...)

Ez a híradás a katasztrófák egyik fontos, de ritkán említett elemével foglalkozik – a túlélőknek történő pszichológiai segítségnyújtással. Női aktivisták szerint a női túlélők Japánban és Sri Lankán egyaránt súlyosabban traumatizálódtak, mint a férfiak – ezt ők a társadalmi sztereotípiáknak tudják be. A tohokui jelentés szerint a nőktől elvárják, hogy sztoikusán álljanak hozzá az eseményekhez, és mások igényeit a sajátjaik elé helyezték.

---

2. Egy japán honlap, amely a tohokui katasztrófa sújtotta területeken élő nőkkel foglalkozik: . <http://risetogetherjp.org:80/?p=1867-->.

A tudósítás kihangsúlyozza, hogy az ideiglenes szállásokon a nők nincsenek biztonságban. Kitér mind a szexuális zaklatásra, mind a családon belüli erőszakra a menedékhelyeken. Megmutatja azt is, milyen kulcsszerepet játszanak a nőszervezetek a katasztrófák női túlélőinek segítésében, legyen az képzés vagy érzelmi támogatás. A cikk megemlíti, hogy a katasztrófa sújtotta területeken a nők gyakran megélhetés nélkül maradnak, mivel azok a munkalehetőségek, amelyeket a túlélők számára alakítottak ki, olyan fizikai erőnlétet kívánnak, amire csak férfiak alkalmasak (pl. törmelék eltakarítása).

A tudósítás a nőket helyezi középpontba, és rámutat a nemek közötti egyenlőtlenségekre, mind a forrásokhoz való hozzájutás, mind a kormány által kialakított munkalehetőségek szempontjából, amelyek inkább a férfiakat segítik, mint a nőket. Ennek ellenére az újságíró hozzáállásában megfigyelhetőek hiányosságok.

Ha az újságíró nemcsak egy személyt használt volna forrásként, gazdagabb és informatívabb cikket írhatott volna. A családon belüli erőszakról szóló történeteket is ennek az egy interjúalanynak a hangján halljuk. Más hangok nem szólalnak meg, és kitelepített területeken végzett számos felmérésre sem történik utalás. Többdimenziós történetet eredményezett volna, ha a riporter megpróbál interjút készíteni a túlélők rehabilitációjában segédkező nőkkel, például ápolónőkkel, vezető pozíciókba megválasztott nőkkel, vagy olyan aktivistákkal, akik a hivatalos rehabilitációs lehetőségekhez való hozzáférésért kampányolnak.

Fókuszban: katasztrófatudósítás genderszemszögből – az újságíró személyes élménye

Egyre több bizonyíték van arra, hogy a katasztrófák által végzett pusztítások a szegényeket súlyosabban érintik, a nők és gyerekek pedig a legsérülékenyebb csoport ebből a szempontból. Hogyan közelíthet az újságíró természeti katasztrófákhoz genderszemszögből? Az alábbiakban egy újságíró tapasztalatait olvashatjuk, aki két súlyos természeti katasztrófáról tudósított.

Egy tudósító élményei Sri Lankán az Indiai-óceáni cunamival (2004) és Japánban a földrengéssel és szökőárral (2011) kapcsolatban.

Suwendrini Kakuchi

A cunami végigsöpört Sri Lanka partvidékének egyharmadán, és elpusztította azoknak a szegény halászközösségeknek a településeit és megélhetését, akik nemzedékek óta ezeken a partokon éltek. Egy hónappal a tragédia után olyan tudósításokat akartam írni, amelyek a katasztrófa nőkre gyakorolt hatásaira koncentrálnak, ők ugyanis a témával akkortájt foglalkozó bőséges híráradatban háttérbe szorultak.

Az általam összegyűjtött megindító történetekből kisugárzott a nők rendíthetetlen küzdelme a rehabilitációs folyamat során. Az egyik központi téma a tulajdonjog megszerzése volt férjük halála után, ugyanis a föld és a ház rendszerint a férfi családfő nevére volt bejegyezve. A tulajdonjog megörökléséhez hosszas tárgyalásokra volt szükség a hivatalokkal, csakhogy ezeknek a nőknek hiányoztak a bürokráciában való eligazodáshoz szükséges készségei és tapasztalatai. Más történetek nemi alapú diszkriminációt tártak fel a kárpótlás során: a női károsultak a férfiakkal kevesebb pénzt kaptak. Az is nyilvánvalóvá vált, hogy olykor a társadalmi elvárások nehezítették meg a gyereklányok és nők gyereklánytúlélését: sokan azért haltak meg, mert nem tudtak úszni vagy felmászni a fákra, ahová az örvénylő tenger elől menekülhettek volna. Írásaimban a változás igényére helyeztem a hangsúlyt, s olyan hangokat és mozgalmakat szóltattam meg, amelyek komoly társadalmi változásokat képviselnek Sri Lankán.

A Japánban történt tohokui katasztrófa tudósításaiban hasonló témák merültek fel, ugyanakkor új lépéseket tártam fel abban az irányban, hogy a társadalmi esélyegyenlőséget integrálják a kockázatcsökkentésbe és rehabilitációba. Japánban eleinte nem volt könnyű nőket megszólaltatnom. A 2011. márciusi hatalmas tragédia több ezer települést teljesen elpusztított és óriási káoszhoz vezetett. A fő nehézséget azonban a helyi hagyományok okozták. Tohoku főleg erősen összetartó gazdálkodó és halásztelepülésekből áll, amelyekre az erősen patriarchális kultúra jellemző. Kevés dokumentáció született arról, hogyan élték meg a nők a katasztrófát; rendszerint sérülékeny és sztoikus csoportként ábrázolták őket. Az evakuációs központok vezetői, akárcsak a falusi és városi hivatalnokok, mind férfiak voltak. Amikor nőket kérdeztem meg, ők elzárkóztak a média elől, és azt állították, hogy semmi fontos mondanivalójuk nincs. Végül az a stratégia vált be, hogy fiatalabb nőket kerestem interjúalanyak; ők hajlandóbbak voltak megtörni a hagyományokat, és fontos információkat nyújtottak a nőknek a katasztrófa során betöltött szerepéről, akik gyermekeket és időseket mentettek meg, gondoskodtak társaikról az evakuálás hosszú és stresszes időszaka alatt, és lelki támaszt nyújtottak.

Tanulság

Ha úgy közelítünk a katasztrófához, hogy észrevevessük nőkre és férfiakra gyakorolt különböző hatásait, akkor hatásosabb és hitelesebb tudósítást írhatunk, amely döntéshozatali folyamatokra is kihatással lehet.

Írányelvek tudósításokhoz: katasztrófák

1. Fontos megérteni a katasztrófa helyzetek genderszemponjtait.
  - A tulajdonjogokban jelentkező nemi egyenlőtlenségek miatt a nőknek problémás lehet jogot formálni otthonukra vagy földjeikre, ha a férfi családfő életét veszti.
  - A patriarchális hagyományok miatt a nők gyakran lekicsinylik vagy nem említik saját teljesítményeiket. A hagyomány korlátozhatja őket a megnyilvánulásban is.
  - A túlélőknek nyújtott anyagi támogatás gyakran egyenlőtlenül oszlik el: ezen a területen tovább él a nemi alapú diszkrimináció.
2. Keressük meg a női nézőpontot, pl. a női halálozások okait, a nők szerepét a katasztrófa helyzet kezelésében a helyi közösséggel fennálló szoros kapcsolataik miatt, vagy a megélhetési források elvesztését.
3. Bizonyított tény, hogy katasztrófa helyzetekben a nők gyakran megtalálják a hangjukat, vezető szerepeket vállalnak vagy aktivistaként tevékenykednek. Az ilyen történetek megragadják a hallgatóságot, és szakmai sikerélményt hozhatnak az újságíróknak.
4. Bizalmat kell kiépíteni ahhoz, hogy megszólaltassuk a nőket. Például ha egy menekülttáborban először a női önkéntesekkel beszélünk, ezzel megtörhetjük a jeget a túlélőknél, ráadásul tippeket kaphatunk, kivel érdemes interjút készíteni.
5. Építsünk kapcsolatokat női aktivistákkal, akik a helyi nőket és közösségeket támogatják.
6. A megélhetés kérdése komoly fokmérője a rehabilitációs programok sikerének. Fontos ezt a kérdést is láthatóvá tenni úgy, hogy feltárjuk a nemek közti különbségeket ezen a területen is.

Felhasznált irodalom és további források

Gender and Disaster Network. Women and disaster: What's the connection?.

[http://](http://www.gdnonline.org/resources/womenanddisasterbrochure.pdf)

www.gdnonline.org/resources/womenanddisasterbrochure.pdf.

Japán honlap, amely a nők helyzetével foglalkozik Tohoku katasztrófa sújtotta területein [http://](http://risetogetherjp.org:80/?p=1867--)

risetogetherjp.org:80/?p=1867--.

Kakuchi, Suvendrini. "Mothers Rise Against Nuclear Power," Inter Press Service, 22

December, 2011. <http://ipsnews.net/news.asp?idnews=106282>.

OXFAM. "The tsunami's impact on women," Az Oxfam tájékoztató jegyzete, March, 2005.

http://www.oxfam.org.uk/resources/policy/conflict_disasters/downloads/bn_tsunami_women.pdf.

Social Scientists Association of Sri Lanka. After the Waves: The Impact of the Tsunami

on Women in Sri Lanka. Social Scientists' Association, 2009.

"Women and nuclear power, nuclear weapons". Nuclear news. <http://nuclear-news.net/>

[information/women](http://nuclear-news.net/information/women)

Women Thrive Worldwide. "Women, natural disaster, and reconstruction,"

http://www.womenthrive.org/index.php?option=com_kb&page=articles&articleid=5.

Egészségügyi Világszervezet. "Gender, women and health: Gender and disaster".

[http://](http://www.searo.who.int/EN/Section13/Section390_8282.htm)

www.searo.who.int/EN/Section13/Section390_8282.htm

3. Gazdasági hírek

A Globális Médiafigyelő Projekt (2010) kimutatta, hogy a gazdasági tárgyú híradásokban a nők megjelenése stagnál: világszerte 20% körül marad. Ázsiában ez az adat 15%, míg Indiában a döbbenetesen alacsony, 10%.

A nők csaknem teljes láthatatlansága a média gazdasággal foglalkozó híreiben párhuzamba állítható azzal, hogy a hagyományos közgazdaságtan és számos közgazdász nem ismeri el vagy alábecsüli a nők hozzájárulását a gazdasághoz.

Mintaelemzés

Egy hírügynökség alábbi jelentése dr. Manmonah Singhnek, India közgazdász miniszterelnökének megnyitó beszédéről a 2012 februári, 44. Indiai Munkaügyi Konferencián jól példázza, mennyire hiányzik még ma is a gendertudatosság a közgazdaságtani gondolkodásból és az azzal kapcsolatos híradásokból. Az idézett beszédben egyetlen utalás történik nőkre, az is patriarchális, leereszkedő és tájékozatlan hozzáállást mutat a nők munkaerőpiaci részvételének komplex kérdéskörével kapcsolatban.

„Végezetül engedjék meg, hogy kitérjek még két fontos kérdésre. Országunk egyik legkevésbé kihasznált erőforrása az asszonyaink. Országunkban rendkívül alacsony a nők munkaerő-piaci részvételének aránya, és az elmúlt két évtizedben nem is sokat változott. A nők munkaerő-piaci részvételének támogatása érdekében fontos figyelembe venni azokat a korlátokat, amelyek a család ellátásának és a fizetett munkának az összehangolásából fakadnak. Noha a bölcsődék létesítését most már rendeletek írják elő, többek közt a MNREGA, ez láthatóan még nem elég. Biztosítani kell a részmunkaidős foglalkoztatás lehetőségét is, ugyanolyan feltételekkel, mint a teljes munkaidejű munkát. Ha ez törvényi változásokat igényel, azoktól se riadjunk vissza, hanem kezdjünk el egy részletes tervet alkotni, hogy az álomból valóság válhasson.”

— Manmohan Singh, India miniszterelnöke (és ismert közgazdász) beszéde a 44. Indiai Munkaügyi Konferencián, 2012. február 14-én.

Másnapra a sajtó ráharapott a miniszterelnök női munkásokkal kapcsolatos meglátásaira, és olyan című híradások születtek, mint pl. „A miniszterelnök több nőt akar foglalkoztatni” „A miniszterelnök ugyanolyan feltételeket akar a részmunkaidőben dolgozó nőknek”, sőt „Csökkentsük a nők terheit”⁵

1. PTI, “Committed to strengthening labour laws: Manmohan”, The Hindu, February 14, 2012. <http://www.thehindu.com/news/national/article2892291.ece>
2. Mahatma Gandhi National Rural Employment Guarantee Act, aiming to enhance the livelihood security of people in rural areas of India by guaranteeing 100 days of wage-employment in a financial year to a rural household whose adult members volunteer to do unskilled manual work.
3. <http://www.thehindu.com/news/national/article2893934.ece>.
4. <http://www.thehindubusinessline.com/industry-and-economy/economy/>
5. <http://www.thehindu.com/news/cities/Delhi/article2893389.ece>.

Azonban egyik híradás sem vetette alá kritikának a miniszterelnök beszéde mögött meghúzódó feltételezéseket. Láthatóan az sem jutott az újságírók és szerkesztők eszébe, hogy dolgozó nőkkel, az őket szervező aktivistákkal, a női munka területével foglalkozó genderkutatókkal és/vagy feminista közgazdászokkal konzultáljanak és meghallgassák az ő véleményüket is. Ezért aztán, bár a híradások látszólag nőkről szóltak, valójában nem nyújtottak genderperspektívát a női munka kérdéséhez.

CP Chandrasekhar és Jayati Ghosh közgazdászok cikke, amely egy üzleti napilapban jelent meg alig hat hónappal korábban „Női munka: történt-e változás?” címmel, felhívhatta volna a miniszterelnök beszédéről tudósító újságírók figyelmét arra, hogy érdemes mélyebbre ásni ebben az ügyben.

A két közgazdász szerint például „A munkában való részvételtől szóló hivatalos felmérések adatai nem mutatják megfelelően a nők termelő tevékenységének mértékét”. Ennek az az oka, mint Ghosh több cikkében, tanulmányában és könyvében kifejtette, pl. egy 2007-es, „Munka fizetség nélkül” címűben, hogy „A legtöbb nő dolgozik, még ha munkáját nem is ismerik el. Indiában, ahol a felmérések az ázsiai átlaghoz képest alacsonyabb hivatalos női részesedést mutatnak a termelő munkában, valójában igen ritka, hogy egy nő egyáltalán ne dolgozzon – csak éppen munkáját nem tekintik gazdasági vagy a társadalom számára szükséges tevékenységnek, és csak a legkritikább esetben fizetik meg.”

Ezen felül sok társadalomtudós szerint a nők alacsony munkavállalási rátája mutatja az adott társadalomban a nők alacsony társadalmi státuszát: az olyan közösségekben, ahol kevésbé becsülik meg a nőket, az általuk végzett munkát is kevésbé szokták elismerni.

A nők tehát nem az ország – Singh szavaival élve – „legkevésbé kihasznált”, hanem legkevésbé elismert és legkevésbé kompenzált erőforrása. És ez a világ legtöbb országára igaz.

A másik probléma, hogy a nők munkaerő-piaci részvételének növeléséhez többre van szükség, mint törvény által védett, biztos részmunkaidős állásokra. Noha persze jó, ha tudatosítjuk, hogyan próbálnak a nők egyensúlyozni munkájuk és családi életük között, ezen a ponton fontos lenne, hogy a döntéshozók nyilvánosan megkérdőjelezzék a nemek közötti hagyományos munkamegosztást, otthon és az otthonon kívül egyaránt.

A női munka kérdésével tehát mélyebben kell foglalkozni, mint egy munkaerő-piaci politikákról szóló hivatalos beszéd mellékes utalásaként. Persze a beszédről tudósító újságírók nem változtathatták meg annak tartalmát, de

-
6. <http://www.thehindubusinessline.com/opinion/columns/c-p-chandrasekhar/article2337066.ece?homepage=true>.
  7. Jayati Ghosh, “Uncovering Women’s Work”, Infochange Agenda, September, 2007
  8. Jayati Ghosh, “Informalisation and Women’s Workforce Participation: A Consideration of Recent Trends in Asia,” in the report Gender Equality: Striving for Justice in an Unequal World, United Nations Research Institute for Social Development (UNRISD), 2005.
  9. Jayati Ghosh, Never Done and Poorly Paid: Women’s Work in Globalising India (New Delhi: Women Unlimited, 2009).
  10. <http://www.hindu.com/fline/fl2409/stories/20070518001809400.htm>.

megkérdézhették volna a téma szakértőit, hogy mélyebb és több háttér-információt szolgáltató híradást tudjanak készíteni.

Az, hogy az indiai miniszterelnök külön, bár csak futólag említette a női munkaerőt, azt sugallja, hogy beszéde többi részének semmi köze nincs a nőkhöz. Pedig természetesen van. A szövegben megjelenő utalásokban mélyebbre ásva hitelesebb képet kaphatunk arról, milyen munkát végeznek a nők, hol és hogyan, mit tehetnek és nem tehetnek meg, és hogyan lehetne az útjukban álló korlátokat elmozdítani.

Vegyük például Singh utalását a nem-szervezett szektorban dolgozók szociális helyzetére. A hivatalos becslések szerint Indiában az állások 90%-a a nem-szervezett szektorban van, amelyre jellemző a munkavédelem és a társadalombiztosítás hiánya, bár 2009-ben hosszú várakozás után hatályba lépett egy törvény, amely segíteni próbál ezen a helyzeten. Úgy becsülik, hogy mind a városokban, mind vidéken az állásban levő nők 90%-a ebben a szektorban dolgozik: egyéni vállalkozók, otthonról vagy alkalmi szinten bedolgoznak kisvállalkozásoknak, a mezőgazdaságban, építőiparban vagy háztartási munkaerőként stb. dolgoznak. A világ nagy részén ugyanez a helyzet. Tehát a nem-szervezett szektorban való munkával kapcsolatos kérdések szorosan kapcsolódnak a női munka kérdéséhez.

Hogyan alakítható át ez a tény érdekes újsághírré? Egy 1989-es felmérés egyetlen indiai városban 150-féle otthon végzett női munkát talált, a virágkoszorú-készítéstől, csapati-sütéstől vendéglátó cégeknek, tamarindusz-magozástól és csokoládécsomagolástól az agarbatti-készítésig, székfonásig vagy nyomdák számára papírhajtogatásig. Csaknem egy évtizeddel később egy Delhi munkásnegyedeiben végzett felmérés 48 féle olyan munkát talált, amelyet darabbérrel fizetnek.

Ezeknek alapján rengeteg izgalmas tudósítás születhet, amely emberi történeteket és gazdasági témákat kombinál: nemcsak megmutathatjuk a női munkásokat mint egyéneket (vagy csoportokat), hanem felhívhatjuk a figyelmet arra, hogyan járulnak hozzá a gazdasághoz, és mit lehetne tenni szociális helyzetük javítása érdekében.

Ajitha Menon indiai újságíró „Vonat a semmibe” című cikke jó példa arra, hogyan lehet érdekes és gondolatébresztő cikket alkotni a nők nem-szervezett szektorban végzett munkájáról (MM. oldal). Nemcsak megragadóan és érzékletesen ábrázolja azoknak a nőknek a mindennapi életét és nehézségeit, akik távoli külvárosokból és falvakból utaznak be a városba hogy eladják áruikat, hanem részletesen kitér arra, hogyan járulnak hozzá ezek a nők a család jövedelméhez, illetve milyen problémákkal találják szembe magukat a hitel, adósság és korrupció terén, illetve a tőlük elforduló kereskedelmi szervezetekkel.

---

11. Whole wheat, unleavened bread

12. Incense sticks.

13. Surveys conducted by the All India Democratic Women's Association (AIDWA) in Pune and New Delhi, cited in several articles, including by Pamela Philipose, Women's Feature Service, June, 2011.

14. Ashoak Upadhyay, "Jobless growth continues in India," in Businessline, 21 February, 2012.

Makró szinten érdemes megvizsgálni Singh megjegyzését a gyors gazdasági növekedés és a munkalehetőségek kapcsolatáról, különösen, mert a hivatalos statisztika ezt nem igazolja. Az ENSZ Nemzetközi Munkaügyi Szervezetének jelentése szerint a globális alkalmazási trendekről, a Dél-Ázsiában, és különösen Indiában, az utóbbi időben tapasztalt jelentős gazdasági növekedés nem vezetett a foglalkoztatottság növekedéséhez. Sőt, a régióban a nők munkaerő-piaci részvétele egyenesen csökkent.

„Libériában, mint a legtöbb más országban, a nők az egész gazdaság gerincét alkotják.” Ellen Johnson-Sirleaf, Libéria elnöke (volt bankár) a *Business Unusual: Gender and the Economy* című kötet előszavában (szerkesztette Deborah Walter és Colleen Lowe Morna, *Gender Links*, 2008).

Mint Chandrasekhar és Ghosh megállapítja, „a leglényegesebb kérdés, hogy miért ilyen alacsony a nők munkaerő-piaci részvétele,... és miért maradt ilyen alacsony a gyors gazdasági növekedés és a számos társadalmi változás ellenére.” Ha erre az ellentmondásra keressük a magyarázatot, az valószínűleg számos eredeti, genderszemszögből megírt gazdasági tudósításhoz vezet majd.

Tehát még egy genderszemponthoz teljesen mellőző beszédből is lehet genderetikusi cikket kerekíteni. Mi kell ahhoz, hogy a médiamunkás ezt elérje? Semmi különös, mindössze:

- hajlandóság arra, hogy a felszín alá nézzünk, fontos és érdekes történeteket tárjunk fel;
- annak megértése, hogy a társadalmi nemi szerepek hatással vannak számos eseményre, problémára, stratégiára és gyakorlatra;
- az elkötelezettség, hogy minden témát megvizsgáljunk (többek között) genderszemponthoz is.

Eredményként olyan történeteket kaphatunk, amelyeket a nagyközönség és a szakma egyaránt díjazni fog egyediségük és szakmai értékük miatt.

Fókuszban: Női munka a nem-szervezett szektorban

Az alábbi cikk megmutatja, hogyan lehet a női munkát érdekes és gondolatébresztő módon bemutatni..

Cím:	Vonat a semmibe
Szerző:	Ajitha Menon
Megjelent:	The Hindu, India. http://www.thehindu.com/news/states/other-states/article3323566.ece
Dátum:	Április 17, 2012. április 17.

© Women's Feature Service*

Kalkutta (Women's Feature Service) – Még nem kelt fel a nap, amikor a 45 éves Akhtari Begum elhagyja kunyhóját a nyugat-bengáli North 24 Parganas körzetben, a Kalipara Samsan vidéki Budge Budge-ban. Hajnali 3-kor kel, összeszedi magát, majd 15 percet gyalogol a legközelebbi buszállomásig, 30-40 nehéz kókuszdiót cipelve. További 15-20 perces buszozás után megérkezik Budge Budge vasútállomásra, ahol 4 óra 45-kor felszáll az első helyi érdekű vonatra Sealdah, Kalkutta felé.

– 15-en vagyunk kókuszdióárus nők, akik minden reggel ezzel a vonattal utazunk Sealdah-ba. A reggel 10.20-as vonattal megyünk vissza, miután eladtuk a kókuszdiót a Sealdah-beli Kole piacon. Naponta be kell utaznunk, mert Budge Budge-ban csak nagyon kicsi a piac, és nincs elég vevő a kókuszdiókra – mondja Akhtari.

A legtöbb női árus a délkeleti helyiérdekű vonatokkal jár Kalkuttába. Noha számukról nem készült hivatalos becslés, minden 20 férfi árusra jut 2-3 női árus. Természetesen mind a szegénységi küszöb alatt élnek.

A migráció mindig is része volt Akhtari életének. A bihari Muzzafarpurban született, de Nyugat-Bengálba költözött, miután férjhez ment Alamhoz, aki egy jutafeldolgozóban dolgozik. Azután ingázó lett belőle, aki Kalkuttában kókuszdiót árul, hogy kiegészítse a család jövedelmét. – Az elmúlt 15 évben minden nap beutaztam a városba. Négy gyerekem van, kellett a pénz – mondja.

Két idősebb gyereklánya már férjnél van, a legkisebb hatodik osztályos. 18 éves fia otthagya az iskolát és csavargó lett. Akhtari így írja le egy átlagos napját: – Minden kókuszdióárus 'roti-sabzit' [főtt zöldségek lepénykenyérrel] vesz reggelire a piac melletti bódéban, és visszatérés előtt megeszi. Miután hazaértem, megcsinálom a házimunkát, és főzök a családra. Igyekszem este 8-ig befejezni a munkát és lefeküdni, hogy másnap időben fel tudjak kelni.

Nem könnyű az Akhtarihoz hasonló nők élete, akik a külvárosokból és környező falvakból utaznak az állam fővárosába, hogy kókuszdiót, zöldséget, gyümölcsöt, virágot, halat vagy rizst áruljanak. – Nehéz terheket cipelünk, de a vonaton nem mehetünk az árusok fülkéjébe. A férfi árusok erősebbek, és az összes helyet elfoglalják. Nekünk a női fülkébe kell mennünk – mondja Sahida Bibi, egy másik kókuszdióárus, aki szerződéses munkában dolgozó fia keresetét egészíti ki. – A férjem vak, nem tud dolgozni. Én adom a nagy részét a család keresetének, ami átlag havi 5000 rúpia (1 amerikai dollár=51 rúpia). Ebből körülbelül 3000 rúpiát kell fordítanunk a férjem kezelésére – teszi hozzá.

A rendszeresen ingázó női árusok egyik problémája a zaklatás. – Női fülkében hajnalban utazni egy rémálom. Részegek alszanak az üléseken, és nem hajlandók odébb menni. Gyakran összehányják és összepiszkítják a fülkét. Kéjsóvár megjegyzéseket tesznek, és gyakran obszcén rajzokat karcolnak a falakra. A vasúti személyzet nem foglalkozik a kéréseinkkel, vagy pénzt kérnek azért, hogy közbelépjenek – meséli a 40 éves Saira Bibi virágárus, aki naponta a Midnapore helyiérdekű vasúton ingázik Howrah állomásra. A nők a terményekhez nagyrészt pénzkölcsönzőkön keresztül jutnak, akik megelőlegezik a készpénzt, aztán súlyos kamatokat kérnek. – Hetente körülbelül 1400 rúpiát keresek, de 2300-zal tartozom a pénzkölcsönzőnek. Minden héten 700 rúpiát megtartok magamnak, 700-at meg odaadok a pénzkölcsönzőnek, de a 2300 rúpiás tartozásom nem változik. Szerintem megmarad, amíg meg nem halok – panaszkodik a 49 éves Mahiruh Bibi zöldségárus, aki North 24 Parganas Pokepali vidékéről ingázik. Hét gyermek anyja, férje lebénult. Egyik fia jutafeldolgozóban dolgozik, a másik napszámos. Sokukat többször is bántalmazták a vonaton. – Nagyon szegények vagyunk. Régebben néha jegy nélkül utaztunk, a vasutasok és a rendőrök pedig megverték minket és ledobtak a vonatról. De most sikerült vennünk „Izzat” kártyát, ami 25 rúpiás havibérlet. Azóta legalább a vasúti személyzet kevésbé zaklat minket – mondja a 42 éves Usha Pramanik, aki halárus, és a South 24 Parganas Diamond Harbour-beli Gordor falvából ingázik. Időszakosan fogható halakat, mint például a „boal”, „hilsa”, „puti” és „bhetki”, szállít naponta a Sealdah állomás melletti piacra. Jövedelme évszakok szerint változik, a legalacsonyabb tél végén, amikor a környékbeli folyó- és állóvizek kiszáradnak. A vasúti hivatalnokok szerint a keleti vasútvonalakon az „Izzat” kártyával utazók 30%-a nő. A kártya megszerzése azonban sok nő számára kész tortúra volt. Ezt így meséli el a 39 éves Kalpana Mandal a Diamond Harbour-i Mograhatból, aki férjével együtt zöldséget árul a Sealdah-i Kole piacon: – Nem volt elég, hogy megmutattuk a BPL kártyánkat [Ez igazolja, hogy tulajdonosa a szegénységi küszöb alatt él.]. Először ott volt a procedúra, hogy megszerezzük a formanyomtatványt. Majdnem egy hónapig rohangáltunk érte. Azután ezt alá kellett írnia a helyi tanácsosnak; csak hosszas könyörgés és megvesztegetés után tette meg. Majdnem három hónapba, sok könnybe és verejtékbe került, míg megkaptuk a kártyát. Tovább nehezíti a helyzetüket a „tola neva” rendszer, vagyis az állomáshoz közeli piacon az elárúsítóhelyek bérlése. A helyi pénzbehajtók, különböző politikai pártokkal való összefonódásuk miatt, már a vonaton elkezdhetik kijelölni az elárúsítóhelyeket bizonyos árusoknak, akiknek azonban ezért „hafta” nevű védelmi pénzt kell fizetniük. – Vagy megfizeted, amit kérnek, vagy elveszíted a helyedet. A női árusokat jobban zaklatják, mert ők nem tudják megvédeni magukat. Ha nem fizetik meg a kért árat, más kapja meg a helyüket, és még veréssel is megfenyegetik őket. A piaci árusok szervezetei elvileg osztanak ki engedélyeket az árusoknak, de a gyakorlatban nem, ezért nincs állandó helyünk, és hetente fizetnünk kell a pénzbehajtóknak – panaszolja Saira Bibi.

Bár számos körülmény nehezíti életüket, a női árusok továbbra is kitartóan ingáznak vidékről a városba. A szegénység láncai ellenére képesek a túlélésre, elszántságuk és bátorságuk szembeszáll a zaklatással.

*© Women's Feature Service

Idézve a Women's Feature Service engedélyével, www.wfsnews.org

Irányelvek tudósításokhoz: gazdasági témák

1. Emlékezzünk rá, hogy a világban és így a gazdaságban is (globális, regionális, országos, megyei, helyi szinten) különböző nemi identitású emberek élnek – nők, férfiak, gyereklányok, fiúk, transznemű és interszexuális személyek – és ez az identitásuk befolyásolhatja gazdasági helyzetüket, továbbá a gazdasági jelenségek rájuk gyakorolt hatásait.
2. Ne feledjük, hogy a társadalomban számos más tényező – osztály, kaszt, hitvallás, faji vagy etnikai hovatartozás, szexuális identitás, életkor, családi állapot, végzettség, egészségi állapot, foglalkozás, földrajzi hovatartozás és sok egyéb – alapján is léteznek csoportok, és ezek a tényezők gyakran meghatározzák gazdasági státuszukat, szerepeiket és tapasztalataikat.
3. Vegyük észre, hogy a gazdasági események, stratégiák, programok, fejlesztések, tendenciák, dilemmák, lehetőségek, kihívások, sikerek és kudarcok mind-mind hatással vannak az emberekre, de különböző csoportjaira különbözőképpen. A társadalmi nem az egyik olyan tényező, amelynek mentén különbségeket találhatunk.
4. Például, bár az állami költségvetés látszólag gendersemleges, a kormány kiadásai és adózási rendszere különbözőképpen hat a nőkre és a férfiakra. A hivatalos költségvetésekben megfogalmazott stratégiák és programok többsége – országos, megyei vagy helyi szinten – speciális hatással van a nőkre. Ha hivatalos költségvetést elemzünk, előtte érdemes megismerkedni a gendertudatos költségvetés-tervezés elméletével és gyakorlatával (<http://www.gender-budgets.org/>). Gondoljuk át, hogy a költségvetésben szereplő szándékok és rendelkezések elősegítik vagy gátolják-e a nemek egyenlőségét, és hogy a közjavak javasolt elosztása, felhasználása és beszerzése összhangban van-e a nők emberi jogaival.
5. A gazdaságról vagy üzletről szóló híradásokban mindig alkalmazzunk női adatközlőket és véleményezőket. Nemcsak azért, mert fontos, hogy a nők hallassák a hangjukat számos témában a makro-ökonómia, politikai stratégiák, költségvetés, kereskedelem, hitel, munka és üzlet témaköreiben, hanem mert a nők szempontjainak bevonása hozzájárul ezeknek a területeknek a holisztikus megértéséhez. Ezenfelül a különböző szemszögeket megjelenítő tudósítások érdekesebbek, hasznosabbak és különlegesebbek.
6. Ne feledjük, hogy a nők, akárcsak a férfiak, nem alkotnak homogén csoportot. A különböző gazdasági helyzetű, faji/etnikai/kaszt háttérű, vallású, életkorú, foglalkozású, lakóhelyű (falusi/városi, nagyvárosi/kisvárosi, „fejlett”/„kevésbé fejlett” vidék), iskolázottságú, egészségi állapotú (beleértve az éptestűséget/fogyatékossgot) stb. nők valószínűleg különböző tapasztalatokkal és perspektívával rendelkeznek. Szólaltassunk meg minél többféle hangot – a gazdaságról és üzletről szóló hírekben különösen.

7. A gender nemcsak a nőkről (és gyereklányokról) szól, hanem a férfiakról és a szexuális kisebbségek tagjairól is.
8. A gazdasági jelenségeknek, beleértve a nélkülözést is, genderdimenziója is van. Például a statisztikákból kiderül, hogy Indiában több férfi, mint nő követ el öngyilkosságot. A Nemzeti Bűncselekmény-nyilvántartó Hivatal szerint a legtöbb öngyilkosnak „társadalmi és gazdasági oka van” (csőd, gazdasági státusz hirtelen megváltozása, szakmai vagy karrierproblémák, tulajdonjogi viták, munkanélküliség, szegénység stb.). Ha a férfiak öngyilkosságainál a gazdasági okok dominálnak, ennek oka lehet a rájuk nehezedő nyomás, hogy el tudják tartani a családjukat – ami viszont a patriarchális társadalom nemi szerep-leosztásának következménye.
9. Számtalan forrás felhasználható annak kiderítésére, hogy egy adott esemény vagy folyamat hatással van-e a nőkre, a nők különböző csoportjaira, illetve más, a médiában ritkán megszólaltatott sérülékeny csoportokra. Csak meg kell ezeket találni.
10. A médiának lehetősége nyílik figyelmeztetni a kormányokat, hivatalos szerveket, pénzügyi intézményeket és általában a társadalmat különböző embercsoportok, köztük a nők, speciális gazdasági szükségleteire és problémáira. Használjuk ki újságírói pozíciónkat ennek a célnak az érdekében.

Felhasznált irodalom és további források

All India Democratic Women's Association (AIDWA) in Pune and New Delhi, surveys cited in several articles, including Pamela Philipose, "Women's Group Petitions Government to Formally Recognise Home-based Workers," Women's Feature Service, June, 2011. <http://newsblaze.com/story/20110622070423iwfs.nb/topstory.html>.

Gender Links. *Business Unusual: Gender and Economic Reporting – a Southern African Workbook*. <http://www.genderlinks.org.za/article/business-unusual-gender-and-economic-reporting-a-southern-african-work-book-2008-08-08>.

Ghosh, Jayati. *Never Done and Poorly Paid: Women's Work in Globalising India* (New Delhi: Women Unlimited, 2009).

———. "Informalisation and Women's Workforce Participation: A Consideration of Recent Trends in Asia," in *Gender Equality: Striving for Justice in an Unequal World*. (United Nations Research Institute for Social Development (UNRISD), 2005). [http://www.unrisd.org/80256B3C005BCCF9/httpNetITFramePDF?ReadForm&parentunid=24EF649B47EEDBFEC1256FDC003BB860&parentdoctype=paper&netitpath=80256B3C005BCCF9/\(httpAuxPages\)/24EF649B47EEDBFEC1256FDC003BB860/\\$file/goshjaya.pdf](http://www.unrisd.org/80256B3C005BCCF9/httpNetITFramePDF?ReadForm&parentunid=24EF649B47EEDBFEC1256FDC003BB860&parentdoctype=paper&netitpath=80256B3C005BCCF9/(httpAuxPages)/24EF649B47EEDBFEC1256FDC003BB860/$file/goshjaya.pdf).

———. "Uncovering Women's Work", Infochange Agenda, September, 2007. <http://infochangeindia.org/agenda/women-at-work/uncovering-women-s-work.html>.

The Hindu (online news). Various articles.

Infochange Agenda. *Women at Work*. <http://infochangeindia.org/Agenda/Women-At-Work/>, a special edition with several articles exploring the work and economic contribution of Indian women.

Upadhyay, Ashoak. "Jobless growth continues in India," *Businessline*, 21 February, 2012. <http://www.thehindubusinessline.com/opinion/article2916682.ece>.

Walter, Deborah and Colleen Lowe Morna, eds. *Business Unusual: Gender and the Economy*. Gender Links, 2008.

Waring, Marilyn. *Counting for Nothing: What Men Value and What Women Are Worth*. Toronto: University of Toronto Press, 1999.

Women's Feature Service. *Employment as Empowerment*. <http://www.wfsnews.org/employmentforempowerment.html>, a special series inquiring into different aspects of women's work.

World Economic Forum. *The Global Gender Gap Report 2011*. <http://www.weforum.org/issues/global-gender-gap>.

4. Egészségügy: szexuális és reprodukív egészség

Az egészséget általánosságban az egészséghez való jogként határozhatjuk meg. Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) szerint az egészség „az ember testi, lelki és szociális jólétét jelenti, és nem csupán a betegség vagy fogyatékoság hiányát.”

Az egészségügyi újságírásban gyakran annyi szakkifejezést használnak, hogy a laikus olvasóknak nehéz megértenie a leírt jelenséget, sőt az gyakran félelmetessé válik számukra. Tehát kulcsfontosságú, hogy az egészségügyi médiahírekben egyszerűsítsük a szóhasználatot, de ez nem jelentheti a lényeges témák vagy a genderszemponatok elhanyagolását.

A genderszemponat igen lényeges. A hagyományos újságírás férfi közönséget feltételez, még akkor is, amikor a hírek nőkről vagy többségében női olvasókhoz vagy hallgatókhoz szólnak. Ilyen esetben az újságíró gyakran nem éri el a célját: ha a híradás nem tartalmaz érthető és pontos információt, és ha a nők nem azonosulnak a hírrel és annak fontosságával, az nem fogja befolyásolni a viselkedésüket, nem fogja előmozdítani az egészséghez való jogukat.

Mintaelemzés

Olvassuk el az alábbi híradást.

Cím:	“Santorum szerint a fogamzásgátlás veszélyes a nőkre és a társadalomra.”
Tudósító:	Agencia EFE.
Megjelent:	http://www.paraguay.com/internacionales/ee-uu-santorum-cree-que-anticonceptivos-son-un-peligro-79954 , Paraguay.
Dátum:	2012. február 15.

Washington, February 15 (EFE). Republican presidential contender Rick Santorum bWashington, február 15. (EFE). Rick Santorum republikánus elnökjelölt úgy véli, hogy a fogamzásgátlók használata veszélyes a nőkre és a társadalomra, a házasságon kívüli szex pedig „erkölcstelen”. Ezek a kijelentései nagy vihart kavartak az interneten.

Santorum, aki jelenleg a közvélemény-kutatások szerint holtversenyben van Mitt Romney volt massachusetts-i kormányzóval, azt nyilatkozta, hogy a szexnek „különlegesnek” kellene lennie, és „a tökéletes szexuális együttlétnek” össze kell kapcsolódnia a gyermeknemzéssel.

Santorum a házasságon kívüli szexről is beszélt. – A házasságon kívüli szex nem

oké. Arra ösztönzi az embereket, hogy a normálistól eltérő dolgokat csináljanak a szexualitás területén. [A szexnek] a házasságon belül kell maradnia. A célja igen, a házassági kapcsolat megerősítése... de a gyereknemzés is – nyilatkozta Santorum egy 2011-es interjúban, amelyet különböző bloggerek most ismét felidéztek.

Santorum interjúja, amely a "CaffeinatedThoughts.com" honlapon jelent meg, elutasítást váltott ki például Matt Lewisből a Daily Callertől, aki Santorum véleményét „október legnagyobb meglepetése”-nek titulálta. Véleménye szerint ezek a megjegyzések nem véletlenül hangzottak el.

Michael Scherer, a Time magazin rovatvezetője rámutatott, hogy a szavazóknak mindössze 8%-a tartja a fogamzásgátlást „erkölcstelen”-nek, így nem érti, kit próbált Santorum megnyerni ezzel az interjúval.

[...]

A volt pennsylvaniai szenátor azt ígérte, hogy ha megnyeri a november hatodikai elnökválasztást, megtiltja a melegházasságot és megpróbálja visszavonni a Legfelsőbb Bíróság 1973-as döntését, amely legalizálta az abortuszt az Egyesült Államokban.

Elemzés

Ezt a tudósítást egy nemzetközi hírügynökség küldte, a szerző azonban nem gondolt bele, hogy a híradásban megszólaltatott politikus (Santorum) állításai milyen hatást gyakorolhatnak a nők életére, különösen abban az országban, ahol a hír megjelent. A cikk nem említi az Egyesült Államokban jelenleg fennálló szabályozást a fogamzásgátlásra vonatkozóan, sem a férfiak felelősségét a terhesség megakadályozásában, sőt még női politikusokat sem szólaltat meg egy olyan témával kapcsolatban, amely az amerikai lakosság felét kitevő nők számára kritikus jelentőségű.

A téma teljesebb tárgyalásához a hírügynökség megemlíthette volna például a tinédzserkori terhességek vagy gyermekágyi elhalálozások számát, a terhesség-megszakítás jelenlegi lehetőségeit, az egyes államok törvényei közötti eltérést és a terhesség-megelőzéshez való hozzájutást stb.

Más vallások képviselői sem beszélnek a cikkben a szexuális étellel kapcsolatos nézeteikről, pedig egy nem katolikus többségű országról tudósítva ez meglehetősen korlátozott perspektívát nyit. A hírügynökség foglalkozhatott volna azzal a kérdéssel, hogy a fogamzásgátlás tiltása milyen következményekhez vezet a nők sérülékeny csoportjai számára; ehhez a szomszédos országok közül Mexikóban található volt statisztikákat, ahol az abortusz csak a szövetségi körzetben legális.

Újabb perspektívát nyithatott volna, ha a cikk foglalkozik a fogamzásgátlás, illetve a szegény sorban élő nagycsaládok támogatásának költségeivel, és a kormány ilyen téren alkalmazott politikájával.

Továbbá, mivel ez a hír egy paraguayi hírportálon jelent meg, a történetet kontextusba helyezte volna, ha a szerző megemlíti a helyi helyzetet, illetve foglalkozik azzal, hogy ez a vita milyen hatással lehet olyan országokra, ahol még mindig vitatott a fogamzásgátlás alkalmazása. Ez a híradás tehát egy elvesztegetett lehetőség: nem ragadta meg a számos kínálkozó alkalmat, hogy genderperspektívában szemlélje a kérdést.

A további elemzéshez feltehetjük az alábbi kérdéseket:

1. Miről vagy kiről szól ez a híradás?
2. Kiket szólít meg?
3. Gendertudatos-e a nyelvhasználata?
4. A témát figyelembe véve, hány nőt szólaltat vagy említ meg szakértőként?
5. Hivatkozik-e nemek szerint bontott statisztikákra?
6. Hogyan érinti különbözőképpen ez a hír a nőket és a férfiakat?

Fókuszban: hogyan közvetítheti az újságírás a befogadást és a sokszínűséget?

- Figyeljünk a nyelvhasználatra, ne használjunk értékítéletet kifejező vagy pejoratív értelmű kifejezéseket. Például olyan országokban, ahol tiltják az abortuszt, az „abortusz” szó helyett javasolt az „önkéntes terhességmegszakítás” használata.
- A terhességmegelőzés, a szexuális egészség és a szexuális úton terjedő betegségek nemcsak a nőket érintik. Mindkét nem felelős ezekkel kapcsolatban, ezért a híradásokban említsünk meg mindenki számára elérhető eszközöket. A gazdaságilag rossz helyzetű országokban továbbra is sok gyereklány és nő gyereklányvan kitéve a szexuális és reprodukzív egészség megromlásának.
- Amikor a nők megbetegszenek, ez leginkább az egyszerűs háztartásokat sújtja, hiszen ezekben általában ők az egyedüli keresők. Ráadásul a nők munkavállalói státusza gyakran bizonytalan, így az állami egészségügyre vannak utalva, illetve előfordul, hogy a kezelésekhöz csak korlátozott mértékben férnek hozzá. Ez súlyos hatással lehet saját és családjuk gazdasági helyzetére is. A betegségek tehát nemcsak egészségi állapotukat, hanem megélhetésüket is fenyegetik.

- A hagyományos sztereotípiák egyike a nőkre osztott gondoskodó szerep. Ezen szerepük miatt a nők saját egészségét a család kevésbé tekinti fontosnak. A nemi szerepleosztás eredményeként elvárják a nőktől, hogy ők gondoskodjanak családtagjaik jólétéről és egészségéről, szükség esetén elkísérik őket az orvoshoz vagy ápolják a betegeket. Így tehát családtagjaik egészsége is befolyásolja a nők társadalmi és gazdasági életét, függetlenül attól, hogy az érintett családtagok egy háztartásban élnek-e velük.
- Továbbra is nehéz megbízható hivatalos statisztikákat szerezni a nők egészségéről. A gender témával foglalkozó közösségi vagy nonprofit szervezetek jobb forrásnak bizonyulhatnak. Az ő adataik tudatosíthatják, milyen különbségek észlelhetők nők és férfiak között, és felhívhatják a lakosság figyelmét a fertőzés forrásaira és a szexuális úton terjedő betegségek terjedésére.
- Az uralkodó médiadiskurzusok nem helyezik a betegségeket társadalmi kontextusba, és gyakran az orvosok sem figyelnek oda kellőképpen női pácienseik környezetére vagy kulturális hagyományaira.
- Azokban az országokban, ahol az önkéntes terhességmegszakítást törvény tiltja, a statisztikák azt mutatják, hogy a terhesség-megszakítás utáni halálesetek általában a társadalom sérülékeny rétegeiből származó nőknél következnek be. Azok a nők, akik meg tudják fizetni a biztonságos, bár illegális terhesség-megszakítást, kevésbé veszélyeztetik ezzel saját életüket.
- A nők gyakran nem jutnak hozzá információkhoz a szexuális és reprodukció egészséghez való jogaikkal kapcsolatban, még ott sem, ahol léteznek ingyenes fogamzásgátlást nyújtó programok. Ez a helyzet korlátozza a nőket abban, hogy megfelelő fogamzásgátlási módszert találjanak vagy válasszanak.
- Ha csak lehetséges, nyújtsunk információt a régióban található egészségügyi központokról, illetve ezek hozzáférhetőségéről nők és férfiak számára.

Irányelvek tudósításokhoz: szexuális és reprodukatív egészség, beleértve az önkéntes terhesség-megszakítást

1. Írjuk le a kontextust, hogy érthetőbbé tegyük a hírt. Gyakran a hírek forrásául szolgáló régióknak vagy országoknak speciális jellemzőik vannak, például máshol nem előforduló kulturális normákat.
2. Idézzünk nemek szerint bontott hivatalos statisztikákat, vagy civil szervezetektől származó adatokat. Igyekezzünk kvalitatív és kvantitatív adatokat is bemutatni, lehetőleg gazdasági és társadalmi helyzet szerint bontva.
3. Ahol korlátozott statisztikák állnak rendelkezésre az önkéntes terhesség-megszakításról, keressünk más fontos statisztikákat, például az abortusz következtében szükséges kórházi kezelésekről vagy amiatt bekövetkező halálesetekről.
4. A puszta statisztikákon túl mondjunk el olyan történeteket, amelyek növelik olvasóink/hallgatóink tudatosságát a témával és annak nők életére gyakorolt hatásával kapcsolatban. Ha adatközlőinket nem nevezhetjük meg, használjunk álneveket vagy kezdőbetűket.
5. Az érintett nők vagy gyereklányok leírásánál legyünk óvatosak: kerüljük a sztereotípiákat, és ne állítsuk be őket áldozatnak. Helyezzünk megfelelő hangsúlyt az intézmények felelősségére és a szükséges közpolitikák hiányára.
6. Érdeemes kapcsolatokat kiépíteni olyan női szakemberekkel, akik kórházakban vagy klinikákon női egészségügyre szakosodtak; ők fontos információforrások, akik ugyanakkor érzékenyebbek a nők mindennapi problémáira.
7. Keressük meg azokat a női és közösségi szervezeteket, akik a nők szexuális és reprodukatív jogainak területén dolgoznak az adott településen vagy régióban.
8. Hasznos információforrásként szolgálhatnak a témával foglalkozó akadémikusok és kutatók, akiknek munkáira érdemes hivatkozni a cikkekben.

9. Szólaltassuk meg minél több különböző vallás és orvosi gyakorlat képviselőit, hogy a különösen ellentmondásos témákban érzékeltessük a vélemények sokféleségét.
10. Alkossunk külön dossziét kulcsszavakkal a gyakran felmerülő témákhoz; ebben elhelyezhetjük az erre vonatkozó tanulmányokat és publikációkat, amelyekre aztán egy adott cikkben hivatkozhatunk.
11. Egy nőt sose családi vagy házassági állapota alapján határozzunk meg; ez azt sugallná, hogy nem önálló állampolgár és nem a társadalom egyénileg is értékes tagja, hanem nőként csupán családi szerepeire korlátozódik.
12. Férfi szemszögből is közelítsük meg az apaságot, továbbá a szexuális és reprodukzív egészség iránti felelősségvállalást; hangsúlyozzuk, hogy ezek mindkét nemre tartoznak, nemcsak a várandós nőre vagy szexuális úton terjedő betegségben szenvedőre.
13. Tanulmányozzuk a nemzetközi, regionális és állami szintű törvényi kereteket, és ezek alkalmazhatóságát az adott esetekre.
14. Interjúvoljunk és szólaltassuk meg a témában szakértőnek számító nőket.
15. Gondosan válasszuk ki a cikket kísérő illusztrációkat. A terhesség-megszakításról szóló hírek mellé ne tegyünk ultrahangfelvételeket vagy terhességük előrehaladott szakaszában tartó nőkről készült fényképeket, mert ezzel megzavarjuk az olvasót. Olyan képeket használjunk, amelyek kifejezik a döntésnek a nők életére gyakorolt hatását vagy utalnak egy problémás szituációra. A terhesség-megszakítás fájdalmas döntés, amelynek közvetlen és hosszú távú negatív hatásai is vannak. Mutassuk be a fájdalmat anélkül, hogy morbidak lennénk.
16. Említsünk meg olyan helyeket vagy telefonszámokat, ahol az olvasók további tájékoztatást kaphatnak a témáról.

Felhasznált irodalom és további források:

Kampány a legális, biztonságos és ingyenes abortuszért Argentínában. www.abortolegal.com.ar/.

Global Partners in Action: NGO Forum on Sexual and Reproductive Health and Development. <http://www.globalngoforum.org>.

Inter Press Service. Gender, HIV/AIDS and rights – Training manual for the media. Rome: IPS.

UNAIDS (az ENSZ közös HIV/AIDS prevenció programja): “Global Response Progress Reporting on AIDS”. <http://www.unaids.org/es/dataanalysis/monitoringcountryprogress/informemundialdeavancesenlaluchacontraelsida/>.

Egészségügyi, Társadalompolitikai és Esélyegyenlőségi Minisztérium, Spanyolország. Adatok az önkéntes terhesség-megszakításról, és definíciók szakembereknek.

<http://>

www.msc.es/profesionales/saludPublica/prevPromocion/embarazo/home.htm.

Nosotras en Red: sobre aborto y religion. (Women Networking on Abortion and Religion). <http://www.nosotrasenred.org/aborto/abortoyreligion.html>.

Uks and CIDA, Media resource book on HIV and AIDS. Islamabad: UKS – A research, resource and publication centre on women and media, 2007.

———. Gender sensitive media toolkit: Making it easier to report on HIV/AIDS. Islamabad: UKS – A research, resource and publication centre on women and media, 2007.

WHO (Egészségügyi Világszervezet). Nemekre lebontott egészségügyi statisztikák. <http://www.who.int/gho/en/>

5. A nők emberi jogai: emberkereskedelem

Általánosan elfogadott gondolat, hogy az emberi jogok minden személyt megilletnek, éppen emberi mivoltából kifolyólag.

Abszurdnak tűnik tehát külön a nők emberi jogairól beszélni, a valóság azonban az, hogy a nők egyetlen társadalomban sem rendelkeznek ugyanazokkal a lehetőségekkel, mint a férfiak. A nemek közötti egyenlőtlenségek a gyereklányokat és nőket kiszolgáltatottá teszik, és emberi jogaik megsértéséhez vezethetnek.

Ez a fejezet a nők emberi jogainak szemszögéből vizsgálja az emberkereskedelemtől szóló híradásokat.

Kulcsfogalmak

Az emberkereskedelem az emberi jogok megsértése. Globális méreteket öltött a nők sérelmére elkövetett emberkereskedelem – szexuális kizsákmányolás, kényszermunka vagy kényszerprostitúció céljából; egyre kifinomultabb módja ez a nők rabszolgasorba hajtásának és kizsákmányolásának azok által, akik hatalmat gyakorolnak felettük. A kábítószer- és fegyverkereskedelem mellett ez az egyik legvonzóbb illegális üzletág ma a világon, mert hatalmas profitot lehet szerezni nők testének rendszeres kizsákmányolásából, akár haláluk okozása árán is.

A szexuális kizsákmányolás céljából történő emberkereskedelem veszélyezteti az élethez, a fizikai és pszichológiai integritáshoz, a biztonsághoz, a szabadsághoz és az emberi méltósághoz való jogot. Hatására más emberi jogok is veszélybe kerülnek, például az, hogy senkit sem lehet házasságkötés céljára eladni, rabszolgaként tartani, kínzásnak, illetve embertelen, kegyetlen vagy megalázó bánásmódnak alávetni; szintén veszélybe kerül a családhoz és intimitáshoz való jog; az egészséghez és biztonságos lakhatáshoz való jog; és a hátrányos megkülönböztetés tilalma, jelen esetben nemi alapon.

Alapvető fontosságú, hogy biztosítsuk az emberkereskedelem áldozatainak teljes körű védelmét és jogaik helyreállítását. Ilyen szempontból a genderetikus módon eljáró újságíró felelőssége, hogy hatékonyan kommunikálja a témába vágó híreket. Figyelni kell a megjelenített szemszögre, arra, hogy kerüljük az olyan nyelvhasználatot, amely a nők áldozatként való ismételt traumatizálásához vezethet, és hogy milyen mértékig fedjük fel vagy éppen titkoljuk el a bűncselekményt.

---

1. Asociación para la Prevención, Reinserción y Atención del a Mujer Prostituida (APRAMP). Human Rights and Human Trafficking. <http://www.apramp.org/>.

Mintaelemzés

Olvassuk el az alábbi híradást.

Cím:	„A fehér rabszolgatartással vádolt gironai férfi azt állítja, „nagyon humánusan” bánt a nőkkel. Az „Eden” és „Eclipse” bordélyházak tulajdonosa, akit egy prostitúciós hálózat üzemeltetésével vádolnak, tagadja a vádat”
Szerző:	Agencia EFE.
Megjelent:	La Vanguardia (online), Spain.
Dátum:	February 2012. február 20.

Girona (EFE) – José Morenót, az „Eden” és „Eclipse” bordélyházak tulajdonosát azzal vádolják, hogy egy olyan hálózat vezetője, amely Brazíliából csempész be gyereklányokat és dolgoztatja őket, ő azonban tagadta az ellene a bíróságon felhozott vádakot, és megerősítette, hogy alkalmazottait mindig „nagyon humánusan” kezelte. José Morenón kívül, aki egyébként Európa egyik legnagyobb bordélyházának, a „The Paradise”-nak is a tulajdonosa, több alkalmazottját is előállította a gironai bíróság: Ceferino V-t, sofőrt és küldöncöt; Abraham S.-t, Julià Maria F.-t és José Manuel C.-t, a klubok irányítóit; valamint Thirce Adriana R.-t, aki Morenónak dolgozott, és férjét, Eduardo O.-t.

Ceferino V. kivételével a főügyész 12 évi börtönt és 6000 eurós büntetést kér: 8 évet külföldi állampolgárok jogainak folyamatos megsértéséért és 4 évet prostitúció folyamatos büntettségéért. Ceferino V. esetében az ügyész másfél év börtönbüntetést javasol lőfegyverek tiltott birtoklásáért.

Az ügyész, aki szerint Moreno és alkalmazottai „méltatlan” körülmények között dolgoztatták a lányokat, elmondja, hogyan hozott be a hálózat brazil lányokat a helyi munkaerő-hiány miatt. Kifizették a lányok repülőjegyét, de megérkezésük után az útiköltségnél jóval nagyobb összeget követeltek vissza; mindennap 65 eurót kellett fizetniük az első kuncaftért, hogy megtarthassák helyüket a bordélyban; a második kuncaft pénze adósságuk törlesztésére ment el, és csak a harmadik kuncafttól kezdve tarthatták meg a pénz egy részét.

Moreno állítja, hogy mindig „nagyon humánusan” bánt a lányokkal, és igyekezett betartani a szabályokat. Igaz, hogy 60-70 eurót fiztetett velük a bordélybeli helyük megtartásáért, de sosem kényszerítette őket prostitúcióra és nem szedte el így keresett pénzük egy részét.

[...]

Elemzés

Először is érdemes megvizsgálnunk a terminológiát, például a „fehér rabszolgaság” kifejezés használatát. Ez a fogalom a XIX. század végéről származik, amikor európai (kizárólag fehér) nőket szállítottak Kelet-Európa, Ázsia és Afrika különböző vidékeire szexuális kizsákmányolás céljából. 1921-ben felváltotta a „nő- és gyermekkereskedelem” kifejezés, amely tágabb értelmű, mert az összes országra és bőrszínre, valamint a fiúgyermekek sérelmére elkövetett emberkereskedelemre is vonatkozik. Nem helyes tehát a „fehér rabszolgaság” kifejezés használata a mai helyzetben, amikor az emberkereskedelem nem ismer határokat: bármely etnikai csoportba és társadalmi helyzetbe tartozó nők, gyereklányok és kisfiúk áldozatául eshetnek. Már a terminológia is elárulja tehát az újságíró tájékozatlanságát.

Ezenfelül a cikk többször is megemlíti a bordélytulajdonos azon érvét, hogy „nagyon humánusan” bánt a nőekkel. Ennek az állításnak a hangsúlyozása gyakorlatilag semlegesíti vagy mentegetni próbálja az elkövetett súlyos bűncselekményt.

Az, hogy a cikk felnőtt nőket következetesen „lányok”-nak nevez, nemcsak lealacsonyító, hanem megerősíti áldozat szerepüket, hiszen kihangsúlyozza, hogy prostitúcióban dolgoznak. Bűnügyi tárgyalásról van szó, és a vallomás egyértelműen mutatja, hogy kizsákmányolás történt. A „lányok” szó használata minimalizálja az emberkereskedelem súlyosságát, és kétségeket ébreszt az olvasóban, hogy valóban történt-e bűncselekmény.

A szöveg alapján úgy tűnik, hogy ezek a nők maguk választották a prostitúciót. Pedig ha a célországba való érkezéskor irataikat elveszik tőlük, és útiköltségüket és egyéb költségeket adóssággként törlesztetnek velük, akkor már nem cselekszenek szabad akaratukból.

---

2. "International Convention for the Suppression of the Traffic in Women and Children, League of Nations", Treaty Series, Vol. IX, 1921, 415.

Irányelvek tudósításokhoz: nők emberi jogai, emberkereskedelem

1. A legtöbb esetben a társadalmi sérülékenység, alárendelt helyzet és kulturális vagy társadalmi kényszerek sodorják a nőket az emberkereskedők hálójába, a hálózatok és az azokat üzemeltető bűnözők pedig teljes mértékben kihasználják a helyzetüket. Nem beszélhetünk tehát beleegyezésről, hiszen a szabadság és a kölcsönösség valódi feltételei nem állnak fenn. Az újságíró tehát ne ítélkezzen és ne találgassa, hogy milyen körülmények között, és vajon önként kerültek-e bele és maradtak benne a nők ezekben a hálózatokban.
2. A prostitúcióba vagy emberkereskedelmi hálózatba keveredett nőkről beszélve fontos észben tartani, hogy ők a legsérülékenyebb elemei egy olyan láncnak, amelyet egyének, kormányok és nemzetbiztonsági erők közötti bűnrészesség, hallgatás és alkuk tartanak fent.
3. Mivel ezek a nők elnyomott helyzetből jönnek, kimenekítésük után meg kell adni nekik az újrakezdés lehetőségét, hogy munkát találjanak és visszatagozódjanak a társadalomba; szükség esetén orvosi és pszichológiai ellátásukról kell gondoskodni. Az etikus médiamegközelítés láthatóvá teszi azokat a civil szervezeteket és más intézményeket, amelyek az emberkereskedelem áldozatait segítik, valamint azokat az intézményeket és módokat, amelyeken keresztül panaszt tehetnek. Természetesen megjelenés előtt ellenőrizzük le, hogy információink helyesek-e, és a megemlített támogató szervezetek valóban felhatalmazással bírnak-e.
4. A túlélőknek elidegeníthetetlen joguk van a biztonsághoz és a magánélethez. Kerüljük a valódi nevek és személyes adatok használatát, illetve az olyan illusztrációkat, amelyek alapján riportalanyaink beazonosíthatóak lehetnek. Amikor a képanyagot válogatjuk, figyeljünk arra, hogy az illusztrációk ne stigmatizálják az áldozatokat vagy normalizálják a kényszerprostitúciót.
5. Adja magát, hogy a híradásban sokkoló részleteket szerepeltessünk a nőkereskedelemmel kapcsolatos nyomozásról. Ez azonban nemcsak hogy nem segít az olvasóknak megérteni a bűncselekményt, hanem a túlélőkre is visszaüt, akiknek így a társadalomba való visszailleszkedés során nemcsak a pszichológiai traumával, hanem a viktimizációval és a stigmával is meg kell küzdeniük.
6. Érdemes átgondolni, hogy szerves kapcsolat áll fenn a prostitúciós és emberkereskedelmi hálózatok és a világ különböző részein élő férfiak igényei között. Ahogy mondani szokás, kliensek nélkül nem lenne emberkereskedelem. A probléma teljes körű elemzése nem hagyhatja figyelmen kívül azokat, akik ennek a globális bűncselekmény-hálózatnak a

fizető ügyfelei. Az ő igényeiket a legtöbb társadalom természetesnek veszi, mint a macsó, patriarchális kultúra egyik elemét; ebből élnek a futtatók és az egész emberkereskedelem.

7. A média is bűnrészes ennek a világnézetnek a normalizálásában, amikor a nőket szexuális tárgyként vagy árucikként jeleníti meg, illetve nem kérdőjelezi meg az ilyen megközelítéseket. Az 1995-ben Pekingben, az ENSZ IV Női világkonferenciáján elfogadott Cselekvési Terv felszólítja a médiát, hogy ne mutassa be a nőket alacsonyabb rendűként, illetve szexuális tárgyként vagy árucikként, és ezzel is segítse beilleszkedésüket a fejlődés és haladás folyamatába.
8. Minden kommentátornak, nemétől függetlenül, ismernie kell a helyi és nemzetközi statisztikákat. Jelenleg az emberkereskedelem nemzetközi szinten évente 12 millió dollárt mozgat. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet 2005-ös statisztikája szerint 12,3 millió ember dolgozik rabszolgasághoz hasonló körülmények között. Minden évben 4 millió nő, gyerek lány és fiú esik áldozatul az emberkereskedőknek. Az emberkereskedelemben került nők 10-30%-a kiskorú.
9. Ne hagyjuk, hogy ez a téma kiessen a média érdeklődési köréből. Általában akkor jelennek meg róla híradások, ha a biztonsági erők különösen látványos intézkedéseket tesznek, de a mindennapi valóság nagyrészt rejtve marad a nagyközönség elől, ami tovább erősíti ezeknek a hálózatoknak a titkos jellegét és az őket körülvevő hallgatást. Írjunk rendszeresen tudósításokat a témáról, annak jogi szabályozásáról, illetve az azt érintő kampányokról vagy kezdeményezésekről. A világszerte szinte ismeretlenségben dolgozó segítő hálózatoknak is nagyobb láthatóságra lenne szüksége.

---

3. United Nations, Section J "Women and the media" in the Platform for Action and the Beijing Declaration adopted at the United Nations Fourth World Conference on Women, Beijing, China, 1995.

Felhasznált irodalom és további források

Institute for the Promotion of Social Studies (IPES), Spain. <http://www.ipesderechoshumanos.org>.

Nieto, Rocio. "Derechos Humanos y trata de mujeres con fines de explotacion sexual". Asociacion para la Prevencion, Reinsercion y Atencion de la Mujer Prostituta

(APRAMP), Spain. http://www.apramp.org/upload/doc161_Revista%20Temas%20%20PAG%2043-46.pdf.

Office of the High Commissioner for Human Rights. http://ap.ohchr.org/documents/dpage_es.aspx?m=137.

Speak up, speak out: A toolkit for reporting on human rights issues. Internews, 2012.

Toolkit for reporting to CEDAW on trafficking in women and exploitation of migrant

women workers. Bangkok: Global Alliance Against Traffic in Women, 2011.

Training manual on gender sensitivity and CEDAW. Philippines: Ateneo Human Rights Centre, 2007.

ENSZ Kábítószer- és Bűnügyi Hivatala http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Executive_summary_english.pdf.

ENSZ, J szekció „Nők és a média”, Pekingi Cselekvési Terv és Egyezmény ENSZ, 1995. <http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/pdf/Beijing%20full%20report%20E.pdf>

6. Béke és nemzetbiztonság

A nők továbbra is ritkán szerepelnek a hagyományos nemzetbiztonsági témákról szóló híradásokban, noha minden konfliktus minden szegmensében szerepet játszanak. Még ha maguk nem harcolnak is, a katonák feleségeiként, partnereiként vagy gyereklányaiként érintettek ők is. Ezen felül a háborúkban és fegyveres konfliktusokban gyakran szexuális kizsákmányolás áldozatai lesznek, beleértve a nemi erőszak hadifegyverként való használatát.

Mintaelemzés

Olvassuk el az alábbi híradást.

Cím:	"Konou befejezi a háborút"
Szerző:	Gorethy Kenneth.
Megjelent:	Post Courier, Papua New Guinea. http://www.postcourier.com.pg/20111104/ispost01.htm .
Dátum:	2011. november 4.

A BIG official signing of the ceasefire agreement in Bougainville's estranged A tervek szerint még karácsony előtt aláírják a fegyverszüneti egyezményt Bougainville elszakadt Konou-i területén.

Konnouban már sokkal inkább vágnak a békére, mint a bosszúra és az erőszakra, mondta a Patrick Nisira, a Bougainville-i autonóm kormány (ABG) alelnöke, aki egyben a Konou-i Békekülönítmény elnöke. Volt egy békítő találkozás is Mogoraiban, Damien Koike Me'ekamui vezető falujában Buinban. Miután egy hónapon át tárgyaltak a Konou-i régió főnökeivel és a harcoló felekkel egy lehetséges tűzszünetről, a WILMO frakció három teherautóval érkezett meg Wisaiból.

– Ezen a ponton engedjék meg, hogy megköszönjem a Konou-i szemben álló feleknek, hogy hajlandóak voltak béketárgyalásokba bocsátkozni. Hosszú utat tettünk meg, míg eljutottunk oda, hogy készek a kibékülésre. A béke sokat jelent azoknak a családoknak, akik a konfliktus kezdete óta szenvedtek attól, és megerősíti őket – mondta Nisira.

– ...Szerénytelenség nélkül mondhatom, hogy a Konou-i békefolyamat sikerét az alapozta meg, hogy 2011 augusztusában a Békecsapat bevonult a területre, amikor még feszült volt a légkör. Köszönet illeti a Bougainville-i Végrehajtó Tanácsot és annak elnökét, John Momis elnök urat is, amiért meghozták ezt a fontos döntést a béke érdekében.

– A Konou-ügy bonyolult, és azoknak, akik a békülési folyamat különböző stádiumaiban tevékenykedtek, óvatosan kell beszélniük erről az ügyről. A Konou-i

konfliktus elmúlt 6-8 évében az öldöklés bizonytalanságba taszított nőket és gyerekeket, és egy maroknyi családot elűzött otthonából. Egymás után hallottunk a halálesetekről Dél-Bougainville-ben/Konnouban. De ma már az emberek békéről és megbocsátásról beszélnek, nem háborúról.

- *A Buin-beli Mogoroiban, Siwai-beli Hongaraiban, és a Buin-beli Mongaiban és Wisaiban közelmúltban történt kibékülések mind kapcsolatban állnak a Konnou-i konfliktussal. Noha ezek a megállapodások külön jöttek létre, az ezeken a területeken felmerülő problémák a Konnou-i konfliktusnak is részét képezik.*
- *A Konnou-ügy, amely most megoldódni látszik, hosszú ideje akadályozta az ABG-t abban, hogy alapvető kormányzatszolgáltatásokat eljuttasson Konnou lakosságához.*
- *Koike a ceremónia során tartott rövid beszédében így fogalmazott: „A sors végre úgy akarta, hogy eltegyük a fegyvereket.”*

Elemzés

This news item perpetuates the myth that peace-building is the domain of male. Ez a cikk azt a mítoszt reprodukálja, hogy a békefolyamatokat kizárólag férfi politikusok és a fegyveres erők irányítják. A híradás 2011 végén jelent meg Pápua Új-Guineában, és bár helyi hírnek minősítették, a benne tárgyalt események befolyásolják a regionális és országos szintű békét, valamint a Pápua Új-Guineai helyi kormányzati rendszereket.

A híradás nem tesz említést a béketeremtő folyamatban a nők tevékenységéről, amely hozzájárult a fegyverszünet megkötéséhez. Meg sem említődik például a nőügyi miniszter, aki Konnou-ból származik és fontos szerepet játszott a folyamatban.

1987-ben Bougainville-i földbirtokosok egy csoportja nagyobb kompenzációért és szigorúbb környezetvédelmi előírásokért kezdett kampányolni. Ők alkották a magját a hamarosan létrejövő Bougainville-i Forradalmi Hadseregnek (BRA), amely gerillaháborút folytatott Bougainville teljes elszakadásáért Pápua Új-Guineától. 1988-ban a csoport tönkretette a bánya villanyoszlopait, és 1989-ben sikerült bezáratniuk a bányát. Ezzel 10 év háború vette kezdetét – amire a helyiek csak úgy utalnak: „a válság”.

A válság legnagyobb terhét a nők viselték. A nemi erőszakot fegyverként használták nők és fiatal gyereklányok ellen. A válság ideje alatt magasba szökött a nők elleni erőszakos esetek száma.

Annak ellenére, hogy brutális bántalmazásoknak és marginalizációnak voltak kitéve a konfliktus ideje alatt, a nők átkeltek az ellenséges vonalakon és megpróbálták békíteni a harcoló feleket. Mások felkeresték férjüket és fiaikat a dzsungelben, és könyörögtek nekik, hogy tegyék le a fegyvert és próbálják meg békés úton megoldani a konfliktust.

1989 és 1998 között a Bougainville-i konfliktus nagyobb mértékben befolyásolta a nők életét. A harcok elől Bougainville erdőseibe és barlangjaiba menekültek gyermekeikkel, ahol nem volt orvosi ellátás, elektromos áram, iskola és telefon. Éveken keresztül szörnyű körülmények között éltek. Ágakból és egyéb növényi

nyersanyagokból építettek kunyhókat, veteményt ültettek és kókuszolajjal fűtöttek. Körülbelül 12 ezer ember halt meg a blokád idején, többségük orvosi ellátás hiányában, egyébként megelőzhető betegségekben.

2001-ben a Bougainville-i békemegállapodás aláírásával véget ért a háború, és ezzel megindult az a folyamat, amelynek hatására 2005-ben felállították az Autonóm Bougainville-i Kormányt (ABG)

Elindult egy ENSZ által vezetett fegyverzet-leszerelési program, annak a szélesebb körű programnak részeként, amelynek célja a béke és igazságos kormányzás visszaállítása, valamint a gazdasági helyreállítás és a fenntartható fejlődés biztosítása volt. Szerepeltek továbbá a programokban békítési és bizalomépítési projektek.

A 2011-es békemegállapodás tehát egy nagyobb béketeremtő erőfeszítés része. Ebben a folyamatban, különösen Bougainville déli részén, fontos szerepet játszottak a nők, köztük a Délről származó, választott nőügyi miniszter. Ez a cikk azonban egyáltalán nem említi őket.

Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1325-ös határozata

Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1325-ös határozata mérföldkövet jelentő jogi és politikai keret, amely elismeri a nők tevékenységének és a genderperspektívának a fontosságát a béketeremtés minden szintjén.

Az UNSCR 1325-öt 2000-ben fogadták el. A határozat értelmében az ENSZ tagállamai kötelesek lépéseket tenni annak érdekében, hogy megvédjék a nőket az erőszaktól, támogassák nagyobb részvételüket a békefenntartásban, biztosítsák béketeremtő tevékenységük elismerését, és hivatalosan is szerepet adjanak nekik a béketárgyalásokban

Az 1325-ös határozat előírja többek közt az alábbiakat:

- A nők bevonása a döntéshozatal minden szintjén
- A nők és gyereklányok védelme a szexuális erőszak és a nők elleni erőszak más formái ellen
- A nők elleni erőszak megelőzése a nők jogainak megerősítése, a felelősségrevonás és a törvényi keretek biztosítása, illetve rendvédelem segítségével
- A genderperspektíva integrálása a béketeremtés minden lépésébe

Lásd: <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/WPS%20S2010%20173.pdf> [UN Security Council, 'Women, peace and security', report of the Secretary-General, 2010.] http://www.iwtc.org/1325_word.pdf. [az UNSCR 1325 egyszerűsített változata] http://www.iwtc.org/1325_word.pdf. [simplified version of UNSCR 1325]

A miniszter és más női vezetők sokat dolgoztak, hogy előkészítsék az utat a békeszerződésig. A nőkről tudósító médiában láthatóvá vált a nők szerepe a békefolyamatokban. A női hálózatok figyelmeztettek a déli fegyveres konfliktus kialakulására. Az ő tapasztalataikra és meglátásaikra épülő elemzések számos alkalommal megjelentek azokban a médiatudósításokban, amelyeket az ENSZ Biztonsági Tanácsának Regionális Média- és Érdekérvényesítő Hálózata publikált a nők részvételéről a konfliktuskezelésben, konfliktusfeloldásban és békefolyamatokban (UNSCR 1325).

Fókuszban: mit tanulhatunk a feminista médiától?

Az alábbiakban olvasható tudósítás ellensúlyozza a Bougainville-i békefolyamat férfiközpontú leírásait, és ugyanakkor megmutatja, milyen fontos szerepet játszanak a médiát érintő feminista kezdeményezések a nők tevékenységének láthatóvá tételében..

Cím:	A nők kulcsszerepet játszottak a Bougainville-i háború befejezésében – vége a hallgatásnak
Szerző:	Louise Anne Laris (közösségi média-tudósító, Bougainville)
Megjelent:	<i>Pacific Scoop, New Zealand.</i> http://pacific.scoop.co.nz/2011/09/women-played-key-role-in-ending-bougainville-conflict-now-a-call-to-end-silence/
Dátum:	2011. szeptember 24.

Egy közösségi vezető szerint a Bougainville-i Békemegállapodás újraolvasása fontos előrelépés a civiltársadalom számára. Az Autonóm Bougainville-i Kormánynak is reflektálnia kell a dokumentumra, és pozitív célokat kell kitűznie.

Helen Hakena, a Leitana Nehan Női Fejlesztési Ügynökség ügyvezető igazgatója és UNSCR 1325 Regionális Média és Policy Hálózatának egyik alapítója szerint a kormánynak több erőfeszítést kellene tennie a jövőbeni konfliktusok megelőzésére.

Hakena, aki a GPPAC Pacific alapító tagja is, a Béke Világnapja egyik eseményén ezt mondta:

- Először történik meg, hogy egy Bougainville-i civil szervezet, a GPPAC partnereivel együttműködésben, értékelő konzultációt fog tartani az ABG képviselőivel, hogy megvizsgálják a békefolyamat előtt álló kihívásokat és eredményeket.
- Ez a konzultáció jelentős előrelépés, mivel egyházi csoportok, női csoportok, ABG képviselők és volt harcosok osztják meg nézeteiket arról, milyen eszközökkel léphetne az ABG a békítő folyamatok érdekében és a fegyverek elpusztításáért; ez két olyan téma, amelyek akadályt képeznek a béke és biztonság megteremtése előtt – tette hozzá Hakena.

Hakena kezdeményezte azt a párbeszédet, amely tíz évvel a Bougainville-i békemegállapodás után jött létre azzal a céllal, hogy az azóta végbement előrehaladást értékelje.

Ez a párbeszéd azonban nemcsak előrelépéseket állapított meg – mint például az Autonóm Bougainville-i Kormányt létrehozó választásokat –, hanem „a békefolyamat útjában álló mindennapi nehézségeket” is.

A fegyverek megsemmisítése „befejezetlen”

A Radio Australiának adott interjújában Hakena kihangsúlyozta a kormányzervekkel való együttműködés szükségességét olyan ügyekben, mint például a fegyverzet-megsemmisítő program „befejezetlensége”, mivel ez az egyik oka a Dél-Bougainville-ben folytatódó állandó konfliktusnak.

- Az elmúlt tíz évben a békefolyamat pozitív irányban haladt, de bizonyos problémák továbbra is akadályozzák; ilyen például a nők elégtelen bevonása a konzultációkba – mondta Hakena, hozzátéve, hogy a döntéshozó folyamatban alapvető fontosságú lenne a nők részvételének erősítése.
- Igen, a nők kulcsszerepet játszottak a Bougainville-i konfliktus lezárásában, de jelenleg nem hallatják a hangjukat a hivatalos folyamatokban, bár különböző eseményeken továbbra is kezdeményeznek programokat és párbeszédeteket.

Hakena örömmel üdvözölte az UNDP támogatását a párbeszédhez, és hozzátette, hogy a nők nagyobb mértékű részvételéhez oktatási programokra lenne szükség, amelyek megerősítik a nőket és biztosítják képességeik megfelelő kihasználását.

Kihangsúlyozta, hogy a Bougainville-i nők az UNSCR 1325-öt útmutatásként és érdekérvényesítésre is használhatják, hogy tovább lobbizzanak a kormánynál a „nők döntéshozó folyamatokba való bevonásának fontosságáért” és a nők képviselétéért a parlamentben, ahol jobban befolyásolhatják a döntéshozókat, és nézeteiket törvénybe iktathatják.

Arra a kérdésre, hogy elégedettek-e Bougainville lakosai a kormánnyal, Hakona így felelt: – Örülünk, hogy saját kormányunk van, különösen, hogy ebben bizonyos helyeket nők számára tartanak fent. Így a nők saját maguk védhetik meg érdekeiket.

Hakena hozzátette, hogy Bougainville függetlensége csak úgy maradhat fenn, ha az ország „gazdaságilag fenntartható”, és a kormány a békefolyamatot megnehezítő összes tényezővel komolyan foglalkozik.

Ezenközben a Leitana Nehan Női Fejlesztési Ügynökség Rose Pihei nőügyi miniszterrel együtt folyamatosan tárgyal az UNSC 1325-ös határozatának évfordulójára rendezendő megemlékezésről, amely október 28-án lesz Bukában.

Ezen az eseményen újból összegyűlnek majd a nőcsoportok Buka környékéről és a szárazföldről, hogy részt vegyenek a nőkről, a békéről és a biztonságról megemlékező ünnepségen.

Irányelvek tudósításokhoz: béke és nemzetbiztonság

1. Értékeljük a női hálózatokban felhalmozódott tudást, tapasztalatot és információt, különösen, ha ezen szervezetek vagy hálózatok a médiára és kommunikációra, vagy a békefenntartásra fókuszálnak. Konzultáljunk velük szakértőként.
2. Egy békeszerződés minden oldalán tegyük fel a kérdést: „hol vannak a nők?”, különösen, ha a nők nem láthatóak a folyamatban, vagy az aláírók mindegyike férfi.
3. Tegyük fel a kérdést: „mit jelent ez a nőknek, a fiatal nőknek és a gyerekeknek?” Találjuk meg helyi szinten azokat a nőket, akik genderperspektívát nyújthatnak a történethez. Lehet, hogy nem találunk szervezett csoportokat, de informális közösségeket egészen biztosan.
4. A nők nem homogén csoport. Beszéljünk több, különböző társadalmi, etnikai, politikai stb. háttérű nővel. Így mélyebb és érdekesebb híradást készíthetünk, mert több szemszögből mutathatjuk be ugyanazon eseményt. Azt is megállapíthatjuk ezúton, hogy a békemegállapodás valóban magában foglalja-e minden kulcsszereplő érdekeit.

Felhasznált irodalom és további források

FemLINKPACIFIC. Policy for Peace in Our Region, 2011. <http://www.femlinkpacific.org.fj/index.cfm?si=main.resources&cmd=forumview&cbegin=0&uid=menuitems&cid=159>.

Institute for War & Peace Reporting (IWPR). Reporting for change: A handbook for

local journalists in crisis areas. IWPR, 2004. http://iwpr.net/sites/default/files/iwpr_training_manual_english.pdf ; http://iwpr.net/sites/default/files/iwpr_training_manual_arabic.pdf.

Teeple, Danika, Sarah Macharia és Philip Lee. The No-Nonsense Guide to Communicating Women and Peace and Security. Toronto: World Association for Christian Communication, 2010. <http://www.waccglobal.org/images/stories/Resources/nng-women-peace.pdf>.

ENSZ. „Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1325. számú határozata (egyszerűsített változat). http://www.iwrc.org/1325_word.pdf.

———. Az ENSZ Biztonsági Tanács ‘Women, peace and security’, A főtitkár jelentése. 2010. <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/WPS%20S2010%20173.pdf>

7. Politika és kormányzás: női köztisztviselők

Nem nehéz olyan hatalmi pozícióban levő férfiakat találni, akik számos, politikával és kormányzással összefüggő témával kapcsolatban meginterjúvolhatók vagy idézhetők. Napjainkban azonban a világ bármely pontján nincs hiány olyan hatalmi pozícióban levő nőkből sem, akiket fel lehetne kérni konzultációra, hogy eseményeket kommentáljanak, véleményt vagy szakértői tanácsokat adjanak.

Az újságírói gyakorlat hajlamos olyan hagyományokra és sztereotípiákra támaszkodni, amelyek reprodukálják a hagyományos társadalmi normákat, vagy akár felerősítik a hatalmi különbségeket. Ennek hatására viszont az olvasók és nézők olyan képet kapnak a nőkről és a férfiakról, amely igen távol áll napjaink valóságától.

Ráadásul, amikor a nők politikai részvételük vagy vezetői képességeik kapcsán jelennek meg a híradásokban, gyakran úgy ábrázolják őket, mint akik bizonyos férfias személyiségvonásaiknak köszönhetően tudnak hatalmi pozícióban maradni.

A politikai tárgyú híradásokban kulcsfontosságú az esélyegyenlőség és a genderperspektíva szem előtt tartása anélkül, hogy a fókusz elveszítene. Nem szabad lebecsülni a genderszempontra fontosságát. A médiatartalmak kialakításakor gyakran férfiközönséget feltételezünk, még olyankor is, ha az olvasók vagy nézők körében valójában többségben vannak a nők.

Mintaelemzés

Olvassuk el az alábbi híradást..

Cím:	“Christina Kirchner útja a hatalom labirintusában”. A fiatal kora óta aktívan politizáló elnök aszony felért a csúcsra: egy olyan asszony eseménydús élete, aki megtapasztalta a politika hullámzásait
Szerző:	Lucrecia Bullrich
Megjelent:	LA NACION, Argentina. http://www.lanacion.com.ar/1413464-cristina-kirchner-y-su-recorrido-por-el-laberinto-del-poder
Dátum:	2011. október 11.

When Alberto Fernández talks about Cristina and Néstor Kirchner as a couple, *Megváltozik Alberto Fernández arckifejezése, amikor Cristina és Néstor Kirchner kapcsolatáról beszél. – Sose láttam még két embert, akik ennyire szerették egymást – állítja. Nostalgia és szomorúság csillan meg szavaiban (és szemében), mikor régi barátjára emlékezik.*

A miniszteri kabinet volt vezetőjeként Fernández személyesen figyelhette meg ennek a különleges párnak az életét, akik az életben és a politikában elnök

és házastársa szerepét töltötték be. Főszerepet töltött be a kirchnerizmus kialakulásában, a Santa Cruz-i kormányban és az átmenetben Argentína két elnöke között. Mindkét vezetésben kulcsszerepet játszott. Látta, hogyan gyakorolják a hatalmat, hogyan működnek együtt a politikában és a magánéletben.

A LA NACION-nak adott interjújában Fernández a saját szemszögéből beszél Cristina Kirchnerről. Szavaiban a szeretet és tisztelet csalódottsággal keveredik. Habozás nélkül elismeri, hogy Cristina Kirchner intelligens, határozott, erős és bátor asszony. Nem rejti azonban véka alá azt a véleményét, hogy Cristina Kirchner egyre kevésbé fogad el „más véleményeket”, pedig Kirchner, hangsúlyozza, mindig nyitott volt az ilyesmire.

Victor Bugge 1978 óta dolgozik elnöki fényképészként. Nevetve elismeri, hogy „élvezi”, ha egy nő „parancsol”, és hogy Cristina Kirchner beköltözése a Casa Rosadába (az argentin elnöki palotába) kihívást jelentett neki.

– 14 férfi elnök után most új megközelítés után kellett néznie. Valódi kihívás volt – mondja azon kevesek egyikeként, akik mindenhová követik az elnök asszonyt.

Akárcsak 2008-ig Alberto Fernández, Bugge is tanúja Cristina Kirchner mindennapi életének, a távolság és közelség azon különös keverékéből, amelyet a fényképezőgép lencséje kialakít. Belelát az elnök asszony magánéletének bizonyos elemeibe, például hogy hogyan kezd újból több figyelmet fordítani a külsejére, vagy családi életének bizonyos részleteibe; ugyanakkor hivatalos környezetben is fotózza őt. Ebből a kombinációból néhány feledhetetlen portré is született, például 2010. október 28-án, amikor az államfő Néstor Kirchner koporsója mellett áll.

Fernández és Bugge nagyon különböző arcát ismerik a közszereplő Cristina Kirchnernek, de történetük több ponton egyezik. Ezek egyike az az egység, amely az elnök asszony és férje között állt fent.

(...)

A tudósítás ezután elmeséli Cristina Fernández de Kirchner elnök életét, nevelését, meggazdagodását és családi életét. A cikk olyan asszonynak írja le, aki „sose volt hajlandó háttérbe szorulni, bár a politika általában oda szorítja a nőket. Gyakran kritizálták azért, amiért határozott fellépését női mivoltával indokolta. Egyszerre volt szigorú törvényhozó, szerető anya, odaadó First Lady, gyöngéd feleség, majd határozott államelnök és törekeny asszony, akit párja hirtelen halála mélyen lesújtott.” Ezután olvashatunk törvényhozói tevékenységéről, kormányzásának ellentmondásos elemeiről, vereségéről a 2009-es választásokon, férje haláláról 2009-ben, majd 2010-es újraválasztásáról további öt évre.

A híradást egy videómontázs kíséri az elnökről készült fényképekből és videófelvételekből, hangalámondással. A lap alján egy nagyméretű fénykép látható, amelyen Cristina Kirchner épp a tükör előtt rúzsozza magát.

Elemzés

A cikk Cristina Fernández de Kirchner jelenlegi argentin elnök politikai karrierjét mutatja be nem sokkal az elnökválasztás előtt, amelyen a hatalmon levő párt színeiben újra elindult. Ennek ellenére az újságíró újból és újból szóba hozza Cristina férjét, Néstor Kirchner volt államelnököt. Ez még az olyan időszakok leírásánál is így történik, amikor Cristina töltött be fontosabb pozíciót, és a cikk azt sugallja, hogy sikerei férjének köszönhetőek. Folyamatos az összehasonlítás a két házastárs között. Az elnök asszonyt a cikk gyakran férfiakkal asszociált jelzőkkel írja le, például „erős”, „bátor”.

A Casa Rosadával kapcsolatos résznél a fényképész kiemeli, hogy ezúttal egy nő parancsolt, ami azt sugallja, hogy ez amúgy elképzelhetetlen és nők számára lehetetlen feladat. Az újságíró nem kérdez bele, miért jelentett az elnök asszony beköltözése „kihívást” a fényképész számára; ezzel kihagyja a lehetőséget, hogy kiderítse, miben különbözött az interjúalany szerint Fernandez elnök a korábbi vezetőktől. A cikk illusztrációjaként kiválasztott fénykép nem politikai szerepben, hanem egy tipikusan női tevékenység során ábrázolja őt.

Az újságíró hangsúlyozza a politikusnő családi életét, és a különbséget nyilvános és magánéleti szerepei között, mintha csak két külön személy volna. Hivatali funkciói felsorolásában kevés figyelmet szentel azoknak az éveknél, amikor szenátor és a kongresszus elnöke volt, ugyanakkor férjének teljes politikai karrierjét felvázolja.

Végül, az elnök asszonyra az újságíró mindig keresztnéven hivatkozik – ami családi, informális megszólítás –, viszont férjét vezetékneven emlegeti – ez hivatalosságot és tiszteletet sugall.

Itt lenne tehát a tökéletes lehetőség egy gendertudatos cikk megírásához, de az újságíró kihagyta. Miért nem kérdőjelezi meg azt a gyakorlatot, hogy a nők a politikában rendszerint háttérbe szorulnak? Hogyan változott a nemek viszonya, mióta az ország legmagasabb közhivatali pozícióját egy nő tölti be?

A törvényhozói szerepek, illetve a miniszterek és más felsőbb tisztviselők kinevezésekor továbbra is egyenlőtlenség áll fenn a nemek között. Az újságíró azonban ezeket nem feltárja, hanem elrejti, így egy újabb lehetőséget szalaszt el arra, hogy a témáról genderszempontról és kritikusan tudósítson.

Sokféle módon lehet bemutatni egy női politikai vezető életét vagy karrierjét. A fenti cikk példa a gendertudatosságot nélkülöző megközelítésre.

Átgondolandó kérdések

- Hogyan hivatkozik az újságíró a nőkre és a hatalomhoz való viszonyukra?
- Ugyanazokat a megállapításokat teszi az összes nemre vonatkozóan?
- Mennyire gendertudatos a nyelvhasználata?
- Milyen személyiségjegyeket hangsúlyoz ki a nőkben? És a férfiakban?
- Ugyanannyiszor hivatkozik nőkre és férfiakra?
- Reprodukálja vagy megkérdőjelezi a sztereotípiákat?
- Mik az újságíró megközelítésének lehetséges hatásai a férfiakra és a nőkre, illetve a nemek viszonyára?

Fókuszban: a női kormányzati tisztviselők ábrázolása a médiában – tények, trendek és hatások

Ahhoz, hogy az újságírás gyakorlatát gendertudatosabbá, befogadóbbá és sokszínűbbé tegyük, fontos a kritikai szempontok alkalmazása. Kezdő lépésként érdemes belegondolni az alábbiakba:

- Hosszú időbe telt, míg a társadalom elkezdte komolyan venni a nők jogaiért való küzdelmet. Ha nem vesszük figyelembe a történelmet és a megtett haladást, az megnehezíti a helyzet megértését és a nők magasabb hivatalokba, különösen az állam- vagy kormányfői pozícióba való eljutását.
- A nők jóval később kezdtek közhivatalokat és politikai pozíciókat betölteni, mint férfitársaik. Ennek részben az az oka, hogy jóval később kezdték a nőket jogalanynak és állampolgárnak tekinteni, és sokáig nem ismerték el, hogy képesek lennének a politikai döntéshozatalra, illetve a hivatalos és vezetői pozíciók betöltésére.
- A nőkről szóló cikkekben rendszeresen felmerül az a kérdés, hogy hogyan tudják összeegyeztetni háztartási teendőiket az általuk viselt közhivatallal. Ezzel az újságírók emlékeztetni akarják a nőket, hogy meg kell felelniük a társadalmi elvárásoknak anyaként, feleségként és a háztartás vezetőjeként. A férfiaknál ez nem jellemző: őket nem kérdezik az apaságról vagy arról, hogyan töltik be családi szerepeiket.
- A férfi és női közszerelőket leírásakor figyeljünk arra, hogy ne használjunk olyan sztereotípiákat, amelyek a nemek társadalmi egyenlőtlenségét erősítik. Sokféle módon lehet közhivatalhoz jutni; a sztereotípiák használata elfedi azt, ahogyan egyének eljutottak hatalmi pozíciójukba.
- Ne maradjunk meg annál a média hagyománynál, hogy csak férfiak beszélhetnek az olyan „kemény” témákról, mint a politika és a kormányzás; a női hangok hiánya ezeken a területeken csökkenti a nézőpontok és javaslatok változatosságát. Sok nő például „kemény” tudományterületen végez kutatómunkát. Ők is azok közé a szakértők közé tartoznak, akiket meginterjúvolhatunk vagy idézhetünk.
- Ha a hatalmon levőket férfias személyiségjegyekkel ruházzuk fel, vagy állandóan férfiasságukra utalunk, ezzel csökkentjük a nők megnyilvánulásának lehetőségeit. Azt sugalljuk, hogy a nőknek férfiasnak tekintett viselkedésjegyeket kell elsajátítaniuk ahhoz, hogy döntéshozókká váljanak, mintha ez lenne a hatalomgyakorlás egyetlen lehetséges útja.
- Ha egy női vezető családi vagy magánéletét emlegetik, ezzel nemcsak arra emlékeztetik, hogy hiányosságai vagy hibái veszélyeztetik a „normális” családi életet, hanem áttételesen arra is, milyen korlátok állnak előrehaladása útjában.
- A politikusnőkről szóló híradások gyakran olyan részletekre fókuszálnak, mint az illető öltözködési stílusa, ruhatára, étkezési szokásai és megjelenése. Ez trivialisálja a nőket, lekicsinyli politikai tevékenységüket és csökkenti hitelességüket.

Irányelvek tudósításokhoz: politika és kormányzás

1. Kerüljük a politikus nők családi és magánéletének feszegetését. Egy olyan személy bemutatásához, akit képességei és szakmai hozzáértése közhivatalhoz juttatott, nem szükséges családi szerepeit vagy háztartási tevékenységeit részletezni.
2. Ne mondjunk olyasmit, hogy a politika a férfiak területe, hogy ezzel férfiasítsuk a hatalmi pozíciókat betöltő nőket vagy azt sugalljuk, hogy a politika nem nőknek való.
3. Amikor egy közhivatalt betöltő személyre vagy bárkire hivatkozunk, vezetéknevvel és funkciójuk megemlítésével tegyük, nők és férfiak esetében egyaránt.
4. Női és férfi vezetők véleményét is kérjük ki olyan témákról, amelyek a nőket súlyosabban érintik, főleg mert az ilyen kérdésekről hozott döntésekben és törvényhozásban férfi vezetőknek is részt kell venniük. Az ilyen kérdések is a társadalom egészét érintik, nemcsak a nőket.
5. Amikor egy politikai vezető karrierjét vázoljuk fel, ne feledkezzünk meg azokról a szerepekről, amelyeket társadalmi mozgalmakban, szakszervezetekben, közösségi és szakmai szervezetekben játszott. Sok női vezető ilyen úton jutott a politikai életbe.
6. A közhivatalt betöltő nők bemutatásakor fókuszáljunk nyilvános tevékenységeikre, és tartsuk tiszteletben pozíciójukat; kerüljük az olyan irreleváns részletek említését, mint öltözködési stílusuk, ruhatáruk, sminkjük és egyéb apróságok, amelyeknek semmi köze feladataikhoz vagy szakmai tevékenységükhöz.
7. Kerüljük a minősítő melléknevek és sztereotípiákat felidéző szavak használatát, mint pl. bipoláris, hisztérika, örült, boszorkány, banya, vaslady, lágy, erős, macsó satöbbi.
8. Fókuszáljunk a politikus viselkedésére és cselekedeteire, ne pedig a hangjára vagy a kifejezőmódjára.
9. Ismerkedjünk meg olyan társadalmi és nőszervezetekkel, amelyek lokálisan a nők politikai jogait és nyilvános térben való megjelenését kutatják vagy próbálják elősegíteni.
10. Hivatkozzunk statisztikákra a fontos közhivatalt betöltő nőkről és az általuk indíttványozott politikai javaslatokról.
11. Hangsúlyozzuk, milyen témákban a legerősebb a nők politikai részvétele, de azt is, milyen területekre nem tudtak még betörni, pl. milyen közhivatalt nem töltött még be nő.
12. Tájékozódjunk a nők politikai részvételének és közhivatalhoz való jutásának jogelméleti és jogalkalmazási kereteiről.

Felhasznált irodalom és további források

Ahmar, Tasneem. Engendering politics through media: a media manual for gender

sensitive reporting on women and political participation in Pakistan, Islamabad: UKS –

A research, resource and publication centre on women and media, 2009.

Centro Regional de Derechos Humanos y Justicia de Genero. “Informe Regional de Derechos Humanos y Justicia de Genero”, 2008. http://www.humanas.org.co/archivos/informe_regional_de_derechos_humanos.pdf.

Latin-Amerikai Gazdasági Közösség (ECLAC). “Estadísticas para la equidad de genero: Magnitudes y tendencias en America Latina”. <http://www.eclac.cl/publicaciones/xml/2/29382/Estadisticasequidadgenero.pdf>.

Madrid, Sergio Ocampo. Manual de reportaría política con enfoque de género. Mesa de genero de la cooperacion internacional en Colombia, 2009.

Portraying politics: A toolkit on gender and television. Portraying Politics Project Partners, 2006.

Santoro, Sonia és Matilde Michianie. Política en los medios. Buenos Aires: ARTEMISA, 2012. (videó).

ENSH Nők. “Sistemas de Informacion Estadistica Electoral con Perspectiva de Genero”. <http://www.un-instraw.org/es/ggpppl-phase-1/news/informe-sistema-deinformacion-electoral-con-enfoque-de-genero.html>.

8. Nők elleni erőszak: tudósítások a szexuális erőszakról

A Dart Centre for Journalism and Trauma nevű hálózat szerint: „A szexuális erőszakról szóló tudósításhoz különös gondosság és fokozott erkölcsi érzékenység szükséges. Speciális interjúkészítési technikát igényel, megköveteli a jogszabályok ismeretét és azt, hogy tisztában legyünk a trauma pszichikai hatásával.” Az újságírónak minden szinten, minden témában speciális érzékenységre van szüksége egy olyan etikus megközelítéshez, amely szembeszáll a sztereotípiákkal, és hozzájárul egy igazságosabb és kiegyensúlyozottabb világnézet kialakításához. A nők elleni erőszak, köztük a szexuális erőszak azonban további felelősséget helyez a vállára: ha nem töri meg a csendet, amely gyakran körbeveszi a nemi erőszak, zaklatás és emberölés ilyen eseteit, azzal fenntartja a status quot, amely bagatellizálja és megengedhetőnek tartja az erőszakot, és ezzel nők életét veszélyezteti világszerte.

Mintaelemzés

Olvassuk el az alábbi híradást.

Cím:	„Lara Logan, a CBS riporterét és trendi haditudósítóját többször megerőszakolták az egyiptomi ünneplés során”
Szerző:	By Simone Wilson
Megjelent:	LA Weekly Blogs (journalist blogs) http://blogs.laweekly.com/informer/2011/02/lara_logan_raped_egypt_reporte.php
Dátum:	2011. február 16.

[...]

Sokkoló hírek: Lara Logan dél-afrikai tévétudósítót, aki rendkívül vonzó külseje mellett arról is híres, hogy vagány módon mindig be tud jutni az események középpontjába, brutális módon többször megerőszakolták, mialatt a tömeg február 11-én a 30 év óta uralkodó elnök, Hoszni Mubarak lemondását ünnepelte.

Mubarak bejelentésének idején Logan a Tahrir téren volt „60 perc” című hírműsora stábjával. A kitörő örömmáorban néhány egyiptomi tüntető a jelek szerint úgy akarta elhálni frissen szerzett függetlenségét, hogy szexuálisan bántalmazni kezdték a szőke riporternőt.

A CBS News elmondta, hogy „Logant és stábját gyanús elemek vették körül az ünneplés közben.” Majd a döbbenetes támadás:

A 200 fős csoport leválasztotta Logant a stáb többi tagjától. Körbevették, és többször is brutális módon szexuálisan bántalmazták, míg végül egy nőkből és becslések szerint húsz egyiptomi katonából álló csoport mentette meg.

Megtalálta a CBS stábját, visszatért a szállodába, és másnap reggel az első géppel visszatért az Egyesült Államokba. Jelenleg kórházi ápolás alatt áll. A harminckilenc éves Logan számos alkalommal kritizálta a hollywoodi stílusú bulvármédiát, amiért elhallgatják a tengerentúli erőszakot – ugyanakkor felhasználta szépségideál külsejét és népszerűségét arra, hogy nagyobb nyilvánosságot szerezzen ennek a témának.

Elemzés

Az újságírók egyre gyakrabban alkalmaznak blogokat: ez a könnyen elérhető műfaj lehetővé teszi a számukra, hogy saját nézeteiket beépítsék a történetbe. A fenti történetet, amely egy újságíró blogján jelent meg, azért választottuk, mert nagyon jól mutatja a nők elleni erőszak hagyományos megközelítésének csapdait.

Szexizmus, tárgyiasítás, a túlélő hibáztatása: Már a bejegyzés címéből – „trendi haditudósító” – és a cikket kísérő klasszikus címlapfotó stílusú képből sejthetjük, hogy mire számíthatunk. A cikk során számos kifejezés tárgyiasítja Logan megjelenését: „rendkívül vonzó riporternő”, „a 60 perc szexbombája”, „szőke riporternő”, „szépségideál külseje”, „szédítő és bevállalós”, „olyan gyereklányok, akiket klassz külsővel áldott meg a természet”. Ezek közül a „szédítő” azt is sugallja, hogy valamilyen mértékben ő volt a felelős a nyilvános, brutális verésért és nemi erőszakért. A cikk ugyan felhívja a figyelmet, hogy „ismerjük emberi jogainkat” és „Logan nem felelős a megerőszakolásért”, ugyanakkor idéz egy másik, meglehetősen elfogult és obszcén cikkből, amely utalásokat tesz Logan viszonyaira.

Tabuk és téves információk a szexuális erőszakról: Logan mint közszereplő további zaklatásnak van kitéve, miután a nyilvánosság számára láthatóvá vált a „szexuális élete”. Ez gyűlölködő levelekhez és gyűlöletbeszédhez vezethet, ami társadalmi tabuk több szintjét teszi láthatóvá. Az online felületeken az olvasók reakciói közvetlenül olvashatók a cikk után; ezekből jól látható, hogyan generál a szexuális erőszak hagyományos megközelítése további erőszakot, és erősíti meg azt az elképzelést, hogy a nemi alapú erőszak „normális”. Ennek a cikknek az esetében születtek olyan olvasói bejegyzések, amelyek elfogadhatónak tartják a szexuális erőszakot („hát őt én is megerőszakolnám”). A cikk csámcsog a horrorisztikus részleteken, ugyanakkor szóhasználatával téves információkat sugall a nemi erőszakról. Például az „elhálás” szó használata a szexuális erőszakra az esküvőt és a szűz menyasszonyt juttatja eszünkbe, ami egyrészt éles ellentétben áll a Logan által elszenvedett támadással, másrészt a történeteket a „normális”, elvárt szexuális viselkedés körébe sorolja.

A túlélők, és ezen keresztül általában a nők büntetése: A cikk a nők elleni erőszakról szóló tudósítások egy másik klasszikus hibáját követi el, mikor idéz egy másik sajtóterméket, amely szerint Logan „őrültséget” követett el, hogy visszatért a Közel-Keletre: olyan megoldást javasol, amely szerint a nőket kellene korlátozni. A jelenlegi, mélyen szexista kulturális nézetet erősítjük, amennyiben azt sugalljuk, hogy ha egy nő nem végezne bizonyos, férfiak

részéről magától értetődőnek tartott tevékenységeket (esetünkben: munkát), vagy nem öltözne vagy viselkedne bizonyos módon, nem támadták volna meg. Ha részletesen leírjuk a túlélő öltözékét, gesztusait vagy viselkedését, azt ne pusztán kulturális konformizmusból tesszük, mert ezzel igazságtalan korlátokat szabunk a nők számára. Az etikus újságíró kötelessége az ilyen rejtett mítoszok eloszlatása.

A cikk felveti a női újságírókkal kapcsolatos etikus viselkedés, illetve az ő biztonságuk kérdését is. Nőként ki vannak téve mindazoknak a veszélyeknek, mint más nők, és ehhez járul még a szakmájukból fakadó nem kevés kockázat. Ironikus módon a Logan elleni támadás sajtóvisszhangja ugyan további tortúráknak tette ki őt, viszont ráirányította a figyelmet az újságírók elleni szexuális erőszakra. Az Újságírókat Védő Bizottság (Committee to Protect Journalists) szerint a legtöbb ilyen esetet eddig nem dokumentálták, de most végre sikerült megtörni a csöndet: „A támadások általában három kategóriába sorolhatók: konkrét újságírókat megcélzó szexuális erőszak, gyakran bosszúból valamilyen szakmai tevékenységük miatt; nyilvános eseményekről tudósító újságírók csoportok általi megerőszakolása; és fogságban vagy letartóztatásban levő újságírók elleni szexuális erőszak. Noha az áldozatok többségét nők alkotják, férfiak is áldozatul esnek szexuális erőszaknak, különösen fogságban vagy letartóztatásban.” (A Felhasznált irodalom és további források szekcióban felsoroltunk olyan szervezeteket, amelyek iránymutatásokat jelentettek meg a női újságírók biztonságához.)

Fókuszban: a nők elleni erőszak ábrázolásának kihívásai

Nyelvhasználat: A nők elleni erőszakra szóló tudósítások számtalan veszélyt rejtgetnek. Az etikus újságírónak tudatában kell lennie a nyelvhasználat hatásával és rejtett jelentéseivel. A modern média egyre gyorsuló világában gyakran rövidebb vagy egyszerűbb kifejezéseket használunk, de ebben a témában ez veszélyes lehet. Nem könnyű a feladat, mert a bevett szavak és kifejezések gyakran a meglevő egyenlőtlen helyzetet erősítik és megnehezítik, hogy a társadalom gondolkodása és a túlélőkhöz való hozzáállása megváltozzon. Ezeknek a szavaknak és kifejezéseknek egy része félrevezető (például a szexuális erőszakot nem szabad a szexszel azonosítani – nem szexuális, hanem erőszakos cselekmény, amely a hatalommal való visszaélésen alapul), más része az áldozatot hibáztatja (pl. „ő tehet róla, hogy megerőszakolták”), a támadókat felmenti, vagy azt sugallja, hogy „normális” férfiak nem követnek el nemi erőszakot. A legdurvább esetekben a túlélőt sokszor drámai kifejezésekkel írják le (pl. „reszketett a félelemtől”), ami azt sugallja, hogy egy igazi „áldozatnak” adott módon kell reagálnia a vele megtörtént traumára, noha szakemberek azt vallják, hogy a traumát mindenki a maga egyéni módján kezeli. Ezért nemcsak a tények pontos leírása a fontos, hanem az is, hogy alternatívát kínáljunk a mítoszokhoz képest, és ne folyamodjunk eufemizmusokhoz vagy egyszerűsítésekhez. Az Iránymutatás alfejezetben részletesebb útmutatást olvashatunk a nyelvhasználatról.

Kontextus: A vallás, a kultúra vagy a földrajzi hely nem lehet magyarázat az erőszakra: mindenfajta erőszak megbocsáthatatlan. Az viszont fontos, hogy érzékeljük, milyen következményekkel járhat a tudósítás módja, milyen

veszélyeknek teheti ki az interjúalanyokat, azok támogatóit vagy akár magát az újságírót is. A túlélőknek és a tanúknak joga van a tisztelethez és a magánélethez, de mindenekelőtt a biztonsághoz. Az újságírónak meg kell tanulnia, hogyan védelmezheti az életét és testi és lelki épségét azoknak, akikkel interjút készít vagy együtt dolgozik. A nők elleni erőszakot és annak hatásait gyakran nem veszik elég komolyan, noha kutatások kimutatták, hogy egy életen át befolyásolja a túlélők testi és lelki egészségét. Az újságírónak minden cselekedete során tudatában kell lennie, milyen kockázatokat vállalnak a túlélők és támogatóik azzal, hogy a történetet nyilvánosságra hozzák. A helyi és nemzetközi nőszervezeteknél, civil szervezeteknél és újságíró szövetségeknél tájékozódni lehet a túlélőket fenyegető potenciális veszélyekről és kockázatokról, valamint a kulturális közegről.

Irányelvek tudósításokhoz: nők elleni (szexuális) erőszak¹

1. Pontos nyelvhasználat: fontos, hogy a cselekményekre megfelelő elnevezést használjunk. A nemi erőszak nem szex vagy „szexuális kapcsolat”, hanem bűncselekmény, amely büntetőjogi következményekkel jár. A szexuális, illetve a nők elleni erőszak nemcsak az emberi jogok megsértése, hanem nemzetközi szinten is úgy tekintik, mint az emberiség elleni bűntettet, akár háborúban vagy békében történik. Legyünk tisztában a jogi keretekkel, és ne használjunk olyan terminológiát, amely kisebbíti az erőszak jelentőségét.
2. Túlélő vagy áldozat? Az „áldozat” szó használata az átélt trauma hatásaira irányítja a figyelmet, és azt sugallja, hogy a nő tehetetlen volt az erőszakkal és következményeivel szemben. Ez a szó azt a képet nyújtja, hogy a nő nem képes ellenállni, megkérdőjelezni az erőszak elfogadott és „normális” voltát, segítséget kérni vagy túllépni a történeteken. A „túlélő” szó a nő támadás utáni életére koncentrál, nem ennek az egy eseménynek az alapján határozza meg őt; hangsúlyozza, hogy a nő képes visszanyerni a kontrollt az élete fölött és dönteni saját jövőjéről.
3. A magánélet védelme és tiszteletben tartása. Sok túlélő szégyelli vagy vádolja magát, vagy felzaklatja, ha újra el kell mondania a történetet. A bizalomépítés fontos eleme lehet, ha elmondjuk, hogy újságírók vagyunk, és hogy milyen jellegű tudósításhoz kérünk segítséget. Biztosítsuk az interjúalanyt, hogy jogában áll visszautasítani a válaszadást bármelyik kérdésre, illetve magával hozhat valakit, aki támogatja. Lehetőleg női riporter interjúzzon, akinek vannak ismeretei a trauma hatásairól. Előfordul például, hogy a szexuális erőszak túlélői csak összefüggéstelen képekben emlékeznek az eseményre, vagy teljesen törlődnek az emlékezetükből olyan részletek, amelyeknek a felidézése túlzottan megviselné őket. A beígért anonimitást természetesen meg is kell tartani: szükség esetén hallgassunk el vagy változtassunk meg olyan elemeket, amelyek alapján a túlélő beazonosítható lenne, pl. foglalkozás vagy lakóhely (lásd még 9. pont).

---

1. It is always worth consulting local organisations, as they would have put the information into a more culturally specific context than is possible here. The short guidelines here were compiled from a variety of sources, but primarily from the IFJ and Dart Centre Tip sheets (see bibliography).

2. The International Criminal Court (ICC) considers any form of widespread serious sexual violence as a crime against humanity.

4. A biztonság kérdése: Előfordul, hogy a nyilatkozat további veszélybe sodorja a túlélőt (lásd 9. pont). Legyünk tudatában, hogy híradásunk veszélybe sodorhat valakit. Egyes kultúrákban az olyan nőket, akik beismerik a nemi erőszakot, a közösség kirekeszti, megbünteti vagy akár meg is ölheti. Az interjú helyének és idejének megválasztásakor vegyük ezt figyelembe. A helyi nőszervezetek, civil szervezetek és sajtószervezetek tudnak információt nyújtani a közegről és arról, milyen veszélyekkel járhat adott helyen a nyilvánosság vállalása. Ne feledjük azt sem, hogy a szexuális erőszak további kihatással lehet a családtagokra, közösségekre és tanúkra is.
5. Háttérkutatás: A közönség gyakran azért kap téves információkat, mert az újságírók nem néztek utána a témának. Például a nyugati médiában az erőszaktevőket gyakran veszélyes idegeneknek ábrázolják, pedig ismert tény, hogy a (háborún kívüli) nemi erőszakot általában a túlélő által ismert személy követi el; ugyanilyen hiba a családon belüli erőszak elszigetelt eseményként való bemutatása. Ezeket a mítoszokat úgy lehet megtörni, ha megfelelő kontextusban és tényekre alapozva tálaljuk a hírt, hogy a közönség megismerje a valós helyzetet.
6. Kerüljük a szexizmust: Ne sugalljuk semmilyen módon, hogy a túlélő volt a hibás, ne adjunk tanácsokat a nőknek, hogy hogyan korlátozzák tevékenységüket, öltözködésüket vagy viselkedésüket. Ne használjunk olyan drámai kifejezéseket, mint „védtelen”, „csábította” vagy „olyan sorsra jutott, amely a halálnál is rosszabb”; ezek erősítik az olyan sztereotípiákat, mint például hogy a nők hiszékenyek és védtelenek. Ne ítélkezzünk az alapján, hogyan kezelte a túlélő az eseményt vagy milyen gyorsan gyógyult fel belőle. Fontos megmutatni, hogy az erőszakot fel lehet dolgozni, de abnormális helyzetekre nincs „normális” reakció: különböző nők különbözőképpen kezelik a helyzetet.
7. Mondjuk el a teljes történetet, de fölösleges részletek nélkül: Ne tocsogjunk a történet borzalmaiban. Fontos kontextusba helyezni az eseményt mind a közeg, mind a túlélő szempontjából. Ábrázoljuk a nőket teljes értékű emberi lényeknek, akiknek volt élete az erőszak előtt és van utána is.
8. Tegyük láthatóvá az elkövetőt: A híradásokban az elkövető gyakran teljesen vagy csaknem láthatatlan. Pedig a nőket nem fantomok, hanem konkrét személyek erőszakolják meg. A média ezenfelül az erőszaktevőket gyakran szörnyetegeknek vagy pszichopátáknak emlegeti, ami azt sugallja, hogy alapvetően különböznek a férfiak többségétől, pedig ez egyértelműen nem igaz. A családon belüli erőszak bemutatásánál is gyakori, hogy az elkövetőt mentegetik vagy tettét bagatellizálják.
9. Háborúban elkövetett nemi erőszak: Ez az egyik legnehezebb téma az újságírók számára. A túlélők nagyon ritkán tesznek feljelentést, mert további támadásoktól félnek, szinte mindig nehezen bizonyítható, és a nemi erőszak „hadifegyverként” való alkalmazásának brutalitása sok esetben az újságírót magát is traumatizálja. Ügyeljünk a nyelvhasználatra, használjuk azokat a kifejezéseket, amelyeket interjúalanyunk javasol. Legyünk óvatosak, ha fegyveres katonák vagy mások jelen akarnak lenni az interjú során: előfordulhat, hogy ismerik a támadókat vagy együttműködnek velük. Ugyanakkor kerüljük velük a konfrontációt, mert ez is befolyásolhatja interjúalanyaink biztonságát.
10. Amikor csak lehetséges, nyújtsunk információt arról, a szexuális erőszak túlélői milyen szervezetekhez fordulhatnak segítségért és támogatásért.

Felhasznált irodalom és további források

AVA Project/NUJ (Az Egyesült Királyság és Írország Újságíróinak Országos Szervezete; National Union of Journalists UK and Ireland). Újságírói irányelvek, megjelenik 2012-ben. www.nuj.org.uk (az "Equality" témakör alatt)

Dart Centre for Journalism and Trauma. Reporting on sexual violence, tipplista, 2011. július. http://dartcenter.org/files/sexual%20violence%20tipsheet_final_27.08.11.pdf.

Dart Centre for Journalism and Trauma. Különböző tipplisták és ténylisták a traumával kapcsolatos híradásokról, a családon belüli erőszakról és az újságíró személyes biztonságáról. www.dartcentre.org

Fondo de Poblacion de las Naciones Unidas (UNFPA). Comunicación, género y prevención de violencia. Manual para comunicadores y comunicadoras. Bolivia: UNFPA, 2011.

Instituto Oficial de Radio y Television. Mujer, violencia y medios de comunicación. Dossier de prensa. Madrid: RTVE, 2002.

Inter Press Service. Reporting gender based violence; A handbook for journalists. South Africa: IPS, 2009. http://www.ips.org/mdg3/GBV_Africa_LOWRES.pdf.

International Federation of Journalists (Újságírók Nemzetközi Szövetsége). IFJ Guidelines for Reporting on Violence against Women. <http://www.ifj.org/assets/docs/185/063/c3093b9-8c8e63f.pdf>

———. Biztonsági útmutató női újságírók részére, több nyelven. www.ifj.org.

International News Safety Institute. Biztonsági útmutató újságíróknak www.newssafety.org.

Judith Matlof. "Documenting rape in war", ajánlások listája, Dart Centre for Journalism and Trauma, July, 2011. <http://dartcenter.org/content/covering-sexual-violence-in-conflict>.

Media Monitoring Africa. Empowering messages: What you should know: Strategic communication and gender-based violence.

Periodistas de Argentina por una comunicacion no sexista. Decálogo para el tratamiento periodístico de la violencia contra las mujeres. Buenos Aires: Periodistas de

Argentina en Red – PAR, 2010.

Wolfe, Lauren. The silencing crime: Sexual violence and journalists. Committee to Protect Journalists, 2011 június. <http://cpj.org/reports/2011/06/silencing-crime-sexualviolence-journalists.php>.

Women's Rights Division, Human Rights Watch. Reporting on gender-based violence: A guide for journalists. Human Rights Watch.

✓ Szerkesztői ellenőrzési lista *

Jellemzők-e az írásra az alábbiak?

1. Rávilágít-e a nemek egymás közti viszonyának valamilyen aspektusára?
2. Friss adatokkal van-e megtámogatva?
3. Idéz-e sokfajta megszólalót?
4. Igyekszik-e megszólaltatni olyan nőket, akik nem láthatóak a médiában?
5. Kerüli-e a nemi sztereotípiák használatát?
6. Figyelembe veszi-e a faji, etnikai, osztály- és életkori különbségeket?
7. Szembeszáll-e a szexista nyelvhasználattal és elképzelésekkel?
8. Laikus közönség számára is érthető kifejezéseket használ?
9. Tartalmaz-e a kontextusra vonatkozó információkat, elemzést és érdekes bevezetést?
10. Elsősorban interjúkra támaszkodik, nem pedig más publikációkra és egyéb írott anyagokra?
11. A genderperspektíva áthatja-e a tudósítás egészét?
12. Megkérdezi-e, hogy miért?

Bonus question:

Ask why not?

* Adaptálva az „IPS Szerkesztői lista IMDG3 (ENSZ Millenniumi fejlesztési célok, harmadik pont) híradásokhoz” alapján.

Források

2. kötet: Gyakorlati útmutató

Ahmar, Tasneem. Engendering politics through media: a media manual for gender sensitive reporting on women and political participation in Pakistan, Islamabad: UKS – A research, resource and publication centre on women and media, 2009.

ARTEMISA Comunicacion. Las 10 P del periodismo de genero, Buenos Aires.

Asia-Pacific Institute for Broadcasting Development, Broadcasting for All: Focus On Gender. Malaysia: Friedrich-Ebert-Stiftung, 2011.

Association Civil de la Azotea. Manual de las jornadas Hacia un periodismo con conciencia de género: Creando buenas prácticas. Ciudad de Mar del Plata: Association Civil de la Azotea, 2012.

Comunicacion e Informacion de la Mujer, AC (CIMAC). Hacia la construcción de un periodismo no sexista, Mexico: CIMAC, 2009.

Council of Europe. Toolbox: Journalism training, discrimination and diversity.

Duarte, Rebeca Oliveira. Guia de enfrentamento ao racismo na midia. Recife: Observatorio Negro, 2011.

Fondo de Población de las Naciones Unidas (UNFPA). Comunicación, género y prevención de violencia. Manual para comunicadores y comunicadoras. Bolivia: UNFPA, 2011.

Az ENSZ Élelmészügyi és Mezőgazdasági Világszervezete (FAO). Gender and climate change research in agriculture and food security for rural development, Tréneri kézikönyv. The CGIAR Research Program on Climate Change, Agriculture and FAO, 2012.

Garfias, Gloria Alberti, Claudia Lagos Lira, Maria Teresa Maluenda Merino és Victoria Uranga Harboe. Por un periodismo no sexista: Pautas para comunicar desde una perspectiva de género en Chile. Santiago: OREALC/UNESCO Santiago; Catedra UNESCO-UDP “Medios de comunicacion y participacion ciudadana”; Programa de Libertad de Expresion de la Universidad de Chile; Colegio de Periodistas de Chile.

Gender and climate change. Copenhagen: Nordic Council of Ministers, 2009. <http://>

www.equalclimate.org/filestore/Pdf/DeskstudyGenderandccreport.pdf.
 Gender Links. Getting it Right: Gender and media in Southern Africa.
 Johannesburg:
 Gender Links, 2004.
 Guidelines on gender equality and gender portrayal in the broadcasting media.
 Malta
 Broadcasting Authority, 2007.
 Institute for War & Peace Reporting (IWPR). Reporting for change: A handbook
 for
 local journalists in crisis areas. IWPR, 2004.
 Instituto Oficial de Radio y Television. Mujer, violencia y medios de
 comunicación.
 Dossier de prensa. Madrid: RTVE, 2002.
 Inter Press Service. Culture, religion and gender – A training manual for the
 media.
 Harare: IPS, 2002.
 ———. Gender, HIV/AIDS and rights – Training manual for the media. Rome:
 IPS.
 ———. Reporting gender based violence; A handbook for journalists. South
 Africa:
 IPS, 2009.
 International Federation of Journalists (IFJ). Getting the balance right: Gender
 equality
 in journalism. Belgium: IFJ, 2009.
 ISIS International. Gender and climate change: Toolkit for women on climate
 change.
 Quezon city: ISIS International, 2012.
 Joerger, Cindy and Elaine Taylor, szerk. Gender sensitivity – A training manual.
 Paris:
 UNESCO, 2004.
 Madrid, Sergio Ocampo. Manual de reportaría política con enfoque de género.
 Mesa de
 genero de la cooperacion internacional en Colombia, 2009.
 Media Institute of Southern Africa. Media advocacy toolkit. Windhoek: MISA,
 2002.
 Media Monitoring Africa. Empowering messages: What you should know:
 Strategic
 communication and gender-based violence.

Mediterranean Institute of Gender Studies. Gender and media handbook: Promoting

equality, diversity and empowerment. Cyprus: Mediterranean Institute of Gender

Studies, 2005.

Morna, Colleen Lowe, szerk. Whose news? Whose views? Southern Africa: Gender in

media handbook.

———. Gender in media training – A Southern African tool kit. South Africa:

Gender Links.

Periodistas de Argentina por una comunicacion no sexista. Decálogo para el tratamiento periodístico de la violencia contra las mujeres. Buenos Aires: Periodistas de

Argentina en Red – PAR, 2010.

Porrás, Lyvia és Silvina Molina, Manual de género para periodistas: Recomendaciones

básicas para el ejercicio del periodismo con enfoque de género (America Latina Gestion

del Conocimiento para la igualdad de genero. Programa de las Naciones Unidas para

el Desarrollo), 183.

Portraying politics: A toolkit on gender and television. Portraying Politics Project

Partners, 2006.

Red Mujeres al Aire. Eje de trabajo – Perspectiva de género. Guatemala.

Santoro, Sonia és Matilde Michianie. Política en los medios. Buenos Aires: ARTEMISA, 2012. (videó).

Screening Gender – A training kit for innovation in programme production. Promoting

good practice in gender portrayal in television. Zweites Deutsches Fernsehen (ZDF),

Norsk Rikskringkasting (NRK), Sveriges Television Ab (SVT), Oy Yleisradio Ab (YLE), Danmarks Radio (DR).

Son, Johanna, szerk. Gender and Development Glossary. A toolkit for journalists and

writers. Thailand: Inter Press Service Asia-Pacific, 2010. 3rd edition.

Speak up, speak out: A toolkit for reporting on human rights issues. Internews, 2012.

Toolkit for reporting to CEDAW on trafficking in women and exploitation of migrant women workers. Bangkok: Global Alliance Against Traffic in Women, 2011.

Training manual on gender sensitivity and CEDAW. Philippines: Ateneo Human Rights Centre, 2007.

Tuller, David. Reporting diversity manual. London: Media Diversity Institute, 2002.

UKS – A research, resource and publication centre on women and media. A best practices guide on raising women’s voices and concerns through radio. Islamabad:Uks, 2008.

Uks and CIDA. Gender sensitive media toolkit: Making it easier to report on HIV/AIDS. Islamabad: UKS – A research, resource and publication centre on women and media, 2007.

———. Media resource book on HIV and AIDS. Islamabad: UKS – A research, resource and publication centre on women and media, 2007.

Az Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete (UNESCO). Gender sensitive reporting. ENSZ,. Egyezmény a nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés minden formájának megszüntetéséről (CEDAW). United Nations, 1979. <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/>.

———. Section J “Women and the Media” in Platform for Action and the Beijing Declaration. United Nations, 1995.

Valle, Norma, Berta Hiriart és Ana Maria Amado. El ABC del periodismo no sexista, Espacio para la igualdad. fempress, 1996.

White, Aidan. To tell you the truth: The Ethical Journalism Initiative. Brussels: International Federation of Journalists, 2008.

Women and Media in the Euromed Region – Training Manual. Enhancing equality between men and women in the Euromed Region (2008-2011). Brussels: Euromed Gender Equality Programme. Women’s International Network AMARC-WIN International. Gender policy for community radio, Montreal: AMARC-WIN International, 2008.

Women's Media Watch. Whose perspective? A guide to gender-aware analysis of the

media. Training Manual. Kingston: Women's Media Watch, 2011.

Women's Rights Division, Human Rights Watch. Reporting on gender-based violence:

A guide for journalists. Human Rights Watch.

World Association for Christian Communication. Gender-központú médiafigyelő és módszertani eszköztár. www.whomakesthenews.org.

———. Who makes the news? The Global Media Monitoring Project. 2010.

Toronto: WACC, 2010. http://www.whomakesthenews.org/images/stories/restricted/global/global_en.p

Kiadja:

Magyar Női Érdekérvényesítő Szövetség.
Budapest, 2014

Fordította:

Béres-Deák Rita

Szakmai lektorok:

Bedő István, Sáfrány Réka

A kötet megjelenését a Norvég Civil Támogatási Alap támogatta.

